

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Ada Čargo

Mentor: dr. Igor Kotnik Dvojmoč

PROSTOVOLJNO SLUŽENJE VOJAŠKEGA ROKA V
REPUBLIKI SLOVENIJI

Diplomsko delo

Ljubljana, 2005

KAZALO

1	UVOD	1
2	METODOLOŠKI IN HIPOTETIČNI OKVIR NALOGE.....	3
2.1	OPREDELITEV PREDMETA PROUČEVANJA	3
2.2	NAMEN IN CILJ.....	3
2.3	HIPOTEZE	4
2.4	METODOLOŠKI PRISTOP.....	4
2.5	STRUKTURA NALOGE	5
3	PREHOD NA POKLICNO VOJSKO V REPUBLIKI SLOVENIJI.....	6
3.1	OBVEZNO SLUŽENJE VOJAŠKEGA ROKA V REPUBLIKI SLOVENIJI	6
3.2	RAZLOGI ZA OPUSTITEV OBVEZNEGA SLUŽENJA VOJAŠKEGA ROKA	8
3.2.1	Upadanje števila rojstev v Sloveniji.....	9
3.2.2	Zdravstvena nesposobnost nabornikov	10
3.2.3	Uveljavljanje pravice do ugovora vesti vojaški dolžnosti	11
3.3	PREHOD NA POKLICNO VOJSKO, DOPOLNJENO S POGODBENO REZERVO	14
3.4	ORGANIZIRANOST SLOVENSКИH OBOROŽENIH SIL	16
3.4.1	Stalna sestava Slovenske vojske	17
3.4.2	Rezervna sestava Slovenske vojske.....	18
3.4.3	Vojaki na služenju vojaškega roka	20
4	ZAKONSKA UREDITEV PROSTOVOLJNEGA SLUŽENJA V REPUBLIKI SLOVENIJI	20
4.1	USTAVA REPUBLIKE SLOVENIJE	21
4.2	ZAKON O OBRAMBI.....	22
4.3	ZAKON O VOJAŠKI DOLŽNOSTI.....	23
4.4	UREDBA O PROSTOVOLJNEM SLUŽENJU VOJAŠKEGA ROKA	24
4.5	PRAVILA SLUŽBE V SLOVENSКИ VOJSKI.....	28
4.6	PRAVILNIK O OCENJEVANJU ZDRAVSTVENE SPOSOBNOSTI ZA VOJAŠKO SLUŽBO	28
5	IZVAJANJE PROSTOVOLJNEGA SLUŽENJA VOJAŠKEGA ROKA V REPUBLIKI SLOVENIJI.....	29
5.1	PROMOVIRANJE ZA PROSTOVOLJNO SLUŽENJE VOJAŠKEGA ROKA.....	29
5.1.1	Seznanitev vojaških obveznikov z dolžnostmi in pravicami.....	31
5.1.2	Zanimanje za vključevanje v prostovoljno služenje.....	32
5.2	STATISTIČNI PRIKAZ ZANIMANJA ZA PROSTOVOLJNO SLUŽENJE	35

5.3	PROSTOVOLJNO SLUŽENJE V VOJAŠNICAH SLOVENSKE VOJSKE	39
5.3.1	Cilji usposabljanja in napotitev na prostovoljno služenje	40
5.3.2	Organizacija usposabljanja vojakov prostovoljcev	42
5.3.3	Preverjanje usposobljenosti vojakov prostovoljcev	44
5.3.4	Odsotnost vojakov prostovoljcev od usposabljanja	47
5.3.5	Intervju s poveljnikom učne skupine vojašnice Postojna	49
5.3.6	Anketa z udeleženci prostovoljnega služenja	51
6	ZANIMANJE VOJAKOV PROSTOVOLJCEV ZA NADALJNJE SODELOVANJE V SLOVENSKI VOJSKI	54
7	ZAKLJUČEK	58
8	LITERATURA IN PRILOGE	62

SEZNAM TABEL

Tabela št. 1:	Številčni prikaz vojaških obveznikov, vpisanih v vojaško evidenco.....	9
Tabela št. 2:	Ocena zdravstvene sposobnosti na naboru leta 1991 in 2002.....	11
Tabela št. 3:	Prikaz števila kandidatov glede na stopnjo izobrazbe v številu in v odstotkih.....	37
Tabela št. 4:	Številčni prikaz napotenih na prostovoljno služenje v letu 2004.....	42
Tabela št. 5:	Prikaz preverjanja in ocenjevanja vojakov prostovoljcev za leto 2004.....	45
Tabela št. 6:	Število ur odsotnosti od usposabljanja vojakov prostovoljcev.....	49

SEZNAM GRAFOV

Graf št. 2:	Odstotni prikaz primanjkljaja vpisa v vojaško evidenco za obdobje 10 let.....	9
Graf št. 3:	Odstotni prikaz zdravstvene sposobnosti na naboru od leta 1991 do 2002.....	10
Graf št. 4:	Mini anketa o prostovoljnem služenju vojaškega roka leta 2003.....	34
Graf št. 5:	Zanimanja za prostovoljno služenje po spolu.....	35
Graf št. 6:	Prikaz zanimanja za prostovoljno služenje glede na starost.....	36
Graf št. 7:	Zanimanja za prostovoljno služenje po upravah, izraženo v odstotkih.....	38
Graf št. 8:	Razlogi za vključitev, izraženi v odstotkih, za januarsko generacijo vojakov prostovoljcev.....	52
Graf št. 9:	Razlogi za vključitev, izraženi v odstotkih, za aprilsko generacijo vojakov prostovoljcev.....	53
Graf št. 10:	Razlogi za vključitev izraženi v odstotkih za septembersko generacijo vojakov prostovoljcev.....	53
Graf št. 11:	Prikaz zanimanja za pogodbeno rezervo in za zaposlitev po spolu.....	55
Graf št. 12:	Prikaz zanimanja za pogodbeno rezervo oz. za zaposlitev glede na starost....	56
Graf št. 13:	Prikaz števila kandidatov za zaposlitev po stopnji izobrazbe.....	56
Graf št. 14:	Prikaz zanimanja za pogodbeno rezervo oz. za zaposlitev po upravah.....	57

1 UVOD

V diplomski nalogi smo se odločili preučiti prostovoljno služenje vojaškega roka v Republiki Sloveniji, ki je glede oblikovanja lastnih oboroženih sil sledila trendom, ki so se v zadnjem desetletju pojavili v gospodarsko razvitih in ekonomsko močnih evropskih državah¹ ter v Združenih državah Amerike.

Plebiscit za samostojno in neodvisno Slovenijo, ki je bil izveden 23. decembra 1990, in proces razpadanja takratne skupne države sta novo nastali državi Republiki Sloveniji (RS) prinesla številne izzive, med katerimi je bilo tudi oblikovanje lastnih oboroženih sil, ki bi v primeru vojaške ogroženosti lahko uspešno branile ozemeljsko celovitost države znotraj novo začrtanih meja. Nujno je bilo potrebno čim prej vzpostaviti slovenske vojaške sile za zagotavljanje učinkovitega sistema in politike nacionalne varnosti in tudi uveljavljati novo slovensko vojaško organiziranost.

»Pomembno vlogo pri tem je imelo slovensko vojaško in bojno izročilo, izpričano že v uspešnem boju Maistrovih borcev za severno mejo ob koncu prve svetovne vojne in v boju partizanskih enot narodne osvobodilne vojne v drugi svetovni vojni,« je ob deseti obletnici Slovenske vojske leta 2001 povedal takratni predsednik države gospod Milan Kučan. Po njegovih besedah je bila tudi povsem samostojna slovenska vojska, leta 1991 imenovana Teritorialna obramba², pogoj in ena bistvenih sestavin procesa osamosvajanja in oblikovanja samostojne države Republike Slovenije.

Odločilno in pomembno vlogo v kritičnem trenutku narodne zgodovine je Teritorialna obramba (TO) lahko opravila na podlagi visoke narodne zavesti njenih pripadnikov in njene organizacijske ter bojne pripravljenosti, ki ju je dosegla z dolgoletnim vojaškim usposabljanjem (Kučan, 2001: 2). Vse te lastnosti je prevzela njena naslednica Slovenska vojska (SV).

¹ Naj pri tem navedemo primer tesnega sodelovanja, ki je potekalo in še poteka med Veliko Britanijo in Republiko Slovenijo. Spomnimo se samo podpisa Memoranduma o soglasju med Slovenijo in Veliko Britanijo o izvedbi vojaških vaj in usposabljanju in zagotavljanju podpore države gostiteljice, ki sta ga 30. junija 2004 podpisala slovenski državni sekretar dr. Milan Jazbec in britanski veleposlanik Hugh Mortimer (www.mors.si_tiskovno_sredisce/arhiv/200406/t20040630_2.htm, junij 2004).

² Zvezni zakon o obrambi iz leta 1969 je predvidel, da se oborožene sile takratne Jugoslavije delijo na Jugoslovansko ljudsko obrambo in Teritorialno obrambo.

Pri procesu reorganizacije in profesionalizacije Slovenske vojske so pomembno vlogo odigrali tudi slovenska zakonodaja in slovenski narod oziroma slovenski vojaki. Vse to je bila podlaga za prehod z obvezniškega načina popolnjevanja na obliko prostovoljnega služenja kot dopolnitev popolnjevanja slovenskih oboroženih sil.

Zaradi kratkega obstoja in zaradi sprememb v mednarodnem okolju je Republika Slovenija kmalu prišla do spoznanja, da oboroženih sil ne bo mogla popolnjevati na star način, ki ga je prenesla iz prejšnjega državnega sistema. Glavni vzrok za to je bila številčno majhna populacija, zlasti vedno manjše število nabornikov za obvezno služenje vojaškega roka zaradi vse nižjega naravnega prirasta ter vse večjega števila ugovorov vesti vojaški dolžnosti ter zdravstveno nesposobnih nabornikov v zadnjih letih.

Zato se je država Slovenija odločila za prenehanje obveznega služenja vojaškega roka in hkrati ponudila državljanom novo obliko usposabljanja za obrambo države, ki temelji na prostovoljni odločitvi posameznika, da se bo vojaško usposabljal v času prostovoljnega služenja vojaškega roka.

Za temo prostovoljno služenje vojaškega roka v Republiki Sloveniji se je avtorica diplomskega dela odločila, ker se s tem dnevno srečuje pri svojem delu, saj je že dvajset let zaposlena na obrambnem področju. V tem obdobju je spremljala dva načina popolnjevanja oboroženih sil z vojaki na služenju vojaškega roka, in sicer obvezniški in sedaj prostovoljni. Pri tem je ugotovila, da se je odnos mladih do instituta služenja vojaškega roka spremenil, ker se za služenje vojaškega roka posamezniki odločijo sami. Bolj so pripravljeni spoznavati vojaško organizacijo, se vanjo aktivno vključiti in jo tako spreminjati, krojiti, oblikovati ter prispevati, da se Slovenska vojska uveljavi kot sodobna, učinkovita in zanesljiva oborožena sila.

2 METODOLOŠKI IN HIPOTETIČNI OKVIR NALOGE

2.1 OPREDELITEV PREDMETA PROUČEVANJA

Osrednja tema diplomske naloge je prostovoljno služenje vojaškega roka v Slovenski vojski in vse, kar je povezano z njim. Nekoliko bomo pregledali začetke obveznega služenja vojaškega roka v Sloveniji, razloge za njegovo ukinitvev in procese prehoda na poklicno vojsko, dopolnjeno s pogodbeno rezervo. Pri tem se bomo seznanili tudi z organiziranostjo slovenskih oboroženih sil.

2.2 NAMEN IN CILJ

Osnovni namen je prikazati prostovoljno služenje vojaškega roka kot obliko prostovoljnega usposabljanja državljanov za obrambo domovine in predstaviti pravnonormativne akte, ki to omogočajo. Opisali bomo promoviranje in zanimanje za prostovoljno služenje vojaškega roka ter vključevanje vanj. Prav tako nameravamo predstaviti, kdaj, kje in kako poteka prostovoljno služenje v Sloveniji, in pregledati, v kolikšni meri se vojaki prostovoljci po uspešno odsluženem vojaškem roku vključujejo v druge oblike popolnjevanja Slovenske vojske.

Cilj diplomske naloge je torej ugotoviti, zakaj se državljani in državljanke odločijo za prostovoljno služenje vojaškega roka in kolikšno je zanimanje zanj glede na spol, starost, izobrazbo in kraj oziroma po regiji bivanja. Prav tako nameravamo ugotoviti, kolikšna je odsotnost vojakov prostovoljcev od usposabljanja in kateri so razlogi za neuspešen zaključek prostovoljnega služenja vojaškega roka. Vse pridobljene ugotovitve nam bodo pomagale pri procesu promoviranja in pridobivanja kandidatov za prostovoljno služenje vojaškega roka, pri usposabljanju in pri nadaljnjem vključevanju vojakov prostovoljcev v pogodbeno rezervo ali stalno sestavo Slovenske vojske.

2.3 HIPOTEZE

1. Splošna hipoteza:

- Prostovoljno služenje vojaškega roka je nova oblika usposabljanja državljanov za obrambo domovine na prostovoljni osnovi in nudi posamezniku možnost, da preveri svoje sposobnosti in zmožnosti za nadaljnje vključevanje v Slovensko vojsko.

2. Izvedeni hipotezi:

- Zastopanost kandidatov za prostovoljno služenju vojaškega roka je glede na spol, starost, izobrazbo in regijo enakomerna.
- Vzrok za neuspešno zaključeno prostovoljno služenje vojaškega roka je predvsem odsotnost od usposabljanja zaradi zdravstvenih, osebnih in drugih razlogov.

2.4 METODOLOŠKI PRISTOP

Pri svojem raziskovalnem delu smo uporabljali metodo deskripcije, analize in interpretacije primarnih in sekundarnih virov, analizo statistik (kvantitativni pristop) ter usmerjenega intervjuja in ankete (kvalitativni pristop).

Na metodo deskripcije, analize in interpretacije primarnih ter sekundarnih virov smo se oprli predvsem v prvem, teoretičnem, delu naloge, v katerem smo na podlagi ugotovitev in izsledkov raznih avtorjev opredelili in z različnih vidikov prikazali predmet proučevanja ter postavili hipoteze, ki smo jih z nadaljnjo raziskavo potrdili oziroma ovrgli.

Metodo analize statistik (kvantitativni pristop) in usmerjenega intervjuja (kvalitativni pristop) smo uporabili v drugem, empiričnem delu.

2.5 STRUKTURA NALOGE

Vsebino diplomske naloge smo razdelili in oblikovali v osem poglavij. V uvodu smo nekoliko spregovorili, kako so se oblikovale slovenske oborožene sile ter o razlogih za spremenjen način popolnjevanja oboroženih sil Republike Slovenije.

V drugem poglavju smo opredelili predmet, namen in cilj proučevanja, postavili smo hipoteze, nakar smo opisali metodologijo preučevanja in strukturo diplomske naloge.

V tretjem poglavju smo opisali obvezno služenje vojaškega roka in razloge za njegovo ukinitve ter prehod od splošne vojaške obveznosti na poklicno vojsko. Nadalje smo opisali organiziranost Slovenske vojske.

V četrtem poglavju smo podali zakonsko podlago prostovoljnega služenja vojaškega roka v Republiki Sloveniji.

V petem poglavju sledi prikaz prostovoljnega služenja vojaškega roka v Republiki Sloveniji (promoviranje in v okviru tega seznanitev vojaških obveznikov s pravicami in dolžnostmi, prikaz zanimanja za prostovoljno služenje vojaškega roka in statističnih podatkov).

Opisali smo prostovoljno služenje vojaškega roka v vojašnicah Slovenske vojske, izdelali anketo in intervju ter podali ugotovitve.

V šestem poglavju smo na kratko opisali zanimanje vojakov prostovoljcev za nadaljnje vključevanje v Slovensko vojsko in predstavili ugotovitve.

V sedmem poglavju smo navedli sklepne ugotovitve, s pomočjo katerih smo potrdili oziroma ovrgli glavno hipotezo in izvedbeni hipotezi.

V osmem poglavju smo navedli literaturo in priloge.

3 PREHOD NA POKLICNO VOJSKO V REPUBLIKI SLOVENIJI

3.1 OBVEZNO SLUŽENJE VOJAŠKEGA ROKA V REPUBLIKI SLOVENIJI

Politične razmere v Jugoslaviji so leta 1990 kazale na resno možnost odcepitve Socialistične republike Slovenije³. V slednji je bilo že moč zapaziti tendence po novi državni organiziranosti. Tedanji slovenski politični vrh se je pospešeno pripravljajal na dejstvo, da bo zaradi bližajočih se političnih sprememb in teženj po novi državni organiziranosti v Republiki Sloveniji potrebno razmišljati o vzpostavitvi novega obrambnega sistema. Slovensko vodstvo si je prizadevalo, da bi se spremenil eksteritorialni sistem popolnjenja enot v Jugoslovanski ljudski armadi (JLA). Hoteli so vzpostaviti pogoje za tako imenovani mehak prehod v sistem usposabljanja bodočih republiških armad. Žal pri tem niso bili uspešni (Kobal, 1997:51).

Takratni republiški sekretar za ljudsko obrambo Janez Janša je v začetku oktobra leta 1990 Sektorju za razvoj teritorialne obrambe zadal nalogo, naj pripravi projekt služenja vojaških obveznikov v izvedbi republiških organov. Projekt je zajemal celotno problematiko usposabljanja vojaških obveznikov in služenja vojaškega roka. Nakazal je način usposabljanja oboroženih sil v novi ureditvi. Vsebina projekta je zajemala vodenje in poveljevanje, zaledno oskrbo, izobraževanje in usposabljanje, kadrovsko ter organizacijsko-mobilizacijsko zagotovitev (Kobal, 1997:52). Tematika projekta je pokrivala tudi področje prava, financ, delovanja posameznih vej gospodarstva, vzgoje, izobraževanja in zdravstva.

Med nastajanjem projekta še ni bila znana dinamika osamosvajanja Republike Slovenije. Odstotek napotitve v domačo republiko se je sicer zvišal za dvajset odstotkov, vendar druga stran, Jugoslovanska ljudska armada, ni pokazala pripravljenosti za sprejem prehodnega režima do leta 1991 in dolgoročne rešitve do leta 1993. Septemberska generacija slovenskih nabornikov je odšla nepopolna večinoma na peto vojaško območje, ki je obsegalo republiko Slovenijo in del Hrvaške.

³ Z volitvami aprila 1990 je Slovenija pospešila najprej politični in s plebiscitom decembra istega leta tudi moralni preboj iz jugoslovanske zvezne države (Grizold, 1992:60).

Po razglasitvi rezultatov plebiscita 26. decembra 1990, na katerem se je velika večina prebivalcev Socialistične republike Slovenije odločila za neodvisno državo, je bilo absurdno še naprej pošiljati vojake na služenje vojaškega roka v Jugoslovansko ljudsko armado. Ker pogajanja še vedno niso bila uspešna, je skupščina Slovenije 5. oktobra 1990 sprejela nov ustavni akt⁴ in dopolnitve 14. marca 1991 ter 17. maja 1991. Leta 1990 je Republiški štab za teritorialno obrambo na podlagi četrtega odstavka drugega člena Ustavnega zakona za izvedbo ustavnih amandmajev XCVI in XCVII k Ustavi Republike Slovenije postal organ v sestavi Republiškega sekretariata za ljudsko obrambo. S tem aktom je bilo ustavljeno pošiljanje slovenskih rekrutov v jugoslovansko vojsko. Služenje vojaškega roka v Jugoslovanski ljudski armadi po tem datumu⁵ za državljane Slovenije ni bilo več obvezno (Kobal, 1997:52), ampak se je obvezno služenje vojaškega roka začelo izvrševati v Teritorialni obrambi⁶ in organih za notranje zadeve. Sprejeta sta bila nova obrambna zakonodaja⁷ in proračun.

15. maja 1991 se je začelo služenje vojaškega roka v Teritorialni obrambi⁸. V učni center Ig je bilo sprejetih 180 nabornikov, v mariborski učni center Pekre pa še 120. Prva sestava slovenske teritorialne obrambe z obvezniki na služenju vojaškega roka je vsega skupaj štela 300 vojakov. Projekt poskusnega služenja vojaškega roka slovenskih nabornikov v Teritorialni obrambi (TO) je postavil temelje novi slovenski vojski. Naziv je opredelil Zakon o obrambi iz leta 1994⁹ v tretjem členu, ki pravi, da vojaško obrambo izvajajo obrambne sile, ki jih sestavlja Slovenska vojska, kar pomeni služenje vojaškega roka v Slovenski vojski.

Zakon o vojaški dolžnosti¹⁰, ki je bil sprejet 27. aprila 1991, je s kasnejšimi dopolnitvami in spremembami podrobneje opredelil vojaško dolžnost in pravico do ugovora vesti

⁴ Ustavni zakon za izvedbo ustavnih amandmajev XCVI in XCVII k ustavi RS na področju Ljudske obrambe. Uradni list RS št. 35/90, 10/91 in 20/91.

⁵ To je bilo po sprejetju dopolnila Ustavnega zakona za izvedbo ustavnih amandmajev XCVI in XCVII k ustavi RS na področju Ljudske obrambe z dne 14. marec 1991.

⁶ 43. člen Zakona o obrambi in zaščiti iz leta 1991 govori o Teritorialni obrambi kot obliki organiziranja in pripravljanja državljanov za oborožen boj v neposredni vojni nevarnosti in vojni.

⁷ Zakon o obrambi in zaščiti, Uradni list RS, št. 15/91, in Zakon o vojaški dolžnosti, Uradni list RS, št. 18/91.

⁸ Na podlagi 44. člena Zakona o obrambi in zaščiti iz leta 1991 se je lahko začelo služenje vojaškega roka v Teritorialni obrambi, ki ima mirnodobno sestavo in se popolnjuje z osebami v stalni sestavi v Teritorialni obrambi in vojaki, ki služijo vojaški rok.

⁹ Uradni list RS, št. 82/94.

¹⁰ Uradni list RS, št. 18/1991, 37/95; odl. US: U-I-48/1994, 74/1995, 43/2001; odl. US: U-I-434/98-14, 86/2002.

vojaški dolžnosti. Zakon govori o vojaški evidenci, naboru, služenju vojaškega roka, ki traja sedem mesecev, dolžnosti službe v rezervni sestavi in o drugih določbah in določilih, ki navajajo, da vojaško dolžnost izvršujejo vsi moški državljani v miru in vojni, ni pa izrecno prepovedana za ženske.

Slovenska država je torej vojaško obveznost povzela po nekdanji skupni državi Jugoslaviji, pri tem se je že nekoliko naslanjala na druge evropske države, ki so tedaj še ohranjale vojaško obveznost kot enega od načinov popolnjevanja vojske. Da je slovenska vlada že upoštevala tudi model drugih evropskih držav z vojaško obveznostjo, se kaže v dejstvih, da se je večalo število ugovorov vesti vojaški dolžnosti in da se je priznala pravica zdravstvene nesposobnosti za služenje. Oboje posredno potrjuje, da je bila nova slovenska vojska demokratičnejša in tolerantnejša. Švicarski vojaški sociolog Karel W. Haltiner je slovensko vojsko po svojem mednarodno uveljavljenem modelu uvrstil med standardne evropske vojske (Logar, 2001: 4).

3.2 RAZLOGI ZA OPUSTITEV OBVEZNEGA SLUŽENJA VOJAŠKEGA ROKA

Razlogov za zmanjšano število vojaških obveznikov za služenje vojaškega roka v Sloveniji je bilo več. Sem med drugim prištevamo upadanje števila rojstev, vse večje uveljavljanje pravice do ugovora vesti vojaški dolžnosti in naraščanje števila zdravstveno nesposobnih nabornikov. Zaradi velikih družbeno-gospodarskih sprememb so se po nastanku države Republike Slovenije hitro spreminjale družbene razmere. Zlasti pri mladih so se spremenile splošne in moralne vrednote, močno se je zmanjšala njihova fizična sposobnost, zaradi česar je prišlo do skokovitega porasta zdravstveno neustreznih oziroma nesposobnih kandidatov, strmo je naraščalo tudi število oporečnikov.

Zaslediti je bilo tudi vse oblike izmikanja vojaškim obveznostim, kot so na primer prešolanje, podaljševanje študija, vloga za ponovno ocenitev zdravstvene sposobnosti tik pred napotitvijo, vloga za ugovor vesti tudi tik pred napotitvijo, in ko je bila slednja odobrena, so se pravici do ugovora vesti vojaški dolžnosti odrekli¹¹. Vse to je povzročilo dolgotrajne postopke in pripeljalo do tega, da je nabornik v tem času dosegel

¹¹ Tej pravici so se odrekli, ko so dobili poziv za opravljanje nadomestne civilne službe, kar kaže na očitno izmikanje obveznemu služenju vojaškega roka.

27 oziroma 30 let starosti, ko ga po zakonu ni bilo več možno napotiti na obvezno služenje vojaškega roka.

3.2.1 Upadanje števila rojstev v Sloveniji

Trend upadanja števila rojstev v Sloveniji beležimo že dolga leta, predvsem se je začel pojavljati v osemdesetih letih dvajsetega stoletja, ko je bilo celo »moderno« imeti samo enega otroka. Upadanje števila novorojenčkov in s tem moških državljanov se kaže tudi v statističnih podatkih vpisa v vojaško evidenco, ki se izvaja po Zakonu o vojaški dolžnosti in v katero se vpiše vojaške obveznike (moške) glede na kraj njihove stalne nastanitve, ko dopolnijo sedemnajst let. Oglejmo si spodnjo tabelo:

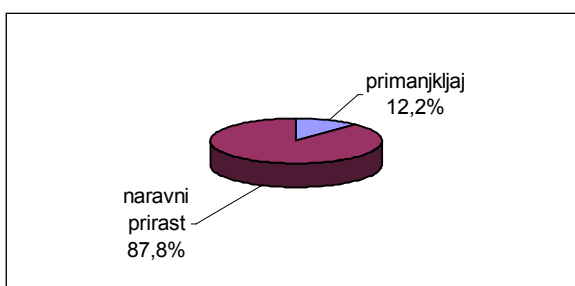
Tabela št. 1: Številčni prikaz vojaških obveznikov, vpisanih v vojaško evidenco

Leto rojstva	1974	1984	1985	1986
Leto vpisa v vojaško evidenco	1991	2001	2002	2004
Število vpisanih	15.263	13.394	13.204	12.787

Vir: Slovenska vojska, leto XII/1, 2004

Iz podatkov v zgoraj prikazani tabeli lahko ugotovimo, da se je število vojaških obveznikov, rojenih po letu 1984, vztrajno zmanjševalo, kar je povezano z manjšim naravnim prirastom v Sloveniji, in sicer je naravni prirast oziroma primanjkljaj v desetletju¹² 12,2-odstoten, kar smo ponazorili s spodnjim grafom.

Graf št. 1: Odstotni prikaz primanjkljaja vpisa v vojaško evidenco za obdobje 10 let



Če nadalje pogledamo vpis v vojaško evidenco, prikazan v tabeli št.1, in izračunamo naravni prirast oziroma primanjkljaj vojaških obveznikov, rojenih v letih 1985 in 1986, lahko vidimo, da je povprečni primanjkljaj 3,1-odstoten. Če se bo takšno stanje nadaljevalo, vsi družbeno socialni pokazatelji kažejo, da bo primanjkljaj vojaških

¹² Tu je zajeto obdobje od leta 1991 do leta 2001.

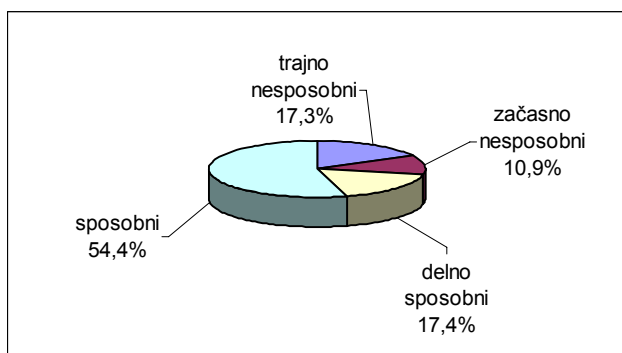
obveznikov v naslednjih desetih letih¹³ 31,5-odstoten, torej dvainpolkrat večji od prejšnjega obdobja.

3.2.2 Zdravstvena nesposobnost nabornikov

Eden od temeljnih pogojev za obvezno služenje vojaškega roka je seveda psihofizična sposobnost oziroma zdravje nabornika, ki ga na naboru oceni pristojna zdravstvena služba oziroma naborna komisija. Podatki zdravstvene statistike v splošnem kažejo na slabšanje zdravstvenega stanja srednješolcev, na kar je vplivalo marsikaj. Ker so srednješolci obremenjeni s šolskimi obveznostmi in v prostem času raje sedijo za računalnikom in pred televizijo, kot se gibljejo, so vse manj fizično dejavni. Posledica tega sta slabša fizična pripravljenost in zdravstveno stanje. Na večje število zdravstveno nesposobnih nabornikov so vplivali tudi drugi dejavniki: merila¹⁴ pri ocenjevanju zdravstvene sposobnosti na naboru so se zaostriła, zdravniki so postali pozornejši na zdravstvene težave, o katerih so pripovedovali naborniki. Ti so si želeli, da bi zdravniki odkrili pomanjkljivosti pri njihovem zdravju, da bi se izognili obveznemu služenju vojaškega roka.

Naborne komisije v Sloveniji so od leta 1991 do 2002, ko se je izvajal nabor¹⁵, ocenjevale sposobnost vojaških obveznikov za vojaško službo in ocenile 168.254 nabornikov. Od teh je bilo 91.590 sposobnih, 29.218 delno sposobnih, 18.359 začasno nesposobnih in 29.087 trajno nesposobnih za vojaško službo (Lovšin, 2004: 28).

Graf št. 2: Odstotni prikaz zdravstvene sposobnosti na naboru od leta 1991 do 2002



¹³ Tu je zajeto obdobje od leta 2002 do leta 2012.

¹⁴ Pravilnik o ocenjevanju zdravstvene sposobnosti za vojaško službo (Uradni list RS, št. 80 /97in 18/02).

¹⁵ 2. člen Zakona o vojaški dolžnosti govori o naborni dolžnosti, ki zajema opravljanje zdravniških in drugih pregledov, nabor in služenje vojaškega roka. Uradni list RS, št. 108/02.

Graf prikazuje dejstvo, da je bilo za vojaško služenje sposobnih 54,4 odstotkov nabornikov, 17,3 odstotkov jih je bilo ocenjenih kot trajno nesposobni, 17,4 odstotkov kot delno sposobni in 10,9 odstotkov kot začasno nesposobni. To pomeni, da je bilo možno na služenje vojaškega roka napotiti zgolj dvainsedemdeset odstotkov nabornikov.

V naslednji tabeli bomo za boljši vpogled primerjali zdravstveno sposobnost nabornikov, ocenjenih na naboru leta 1991, z zdravstveno sposobnostjo nabornikov, ocenjenih leta 2002, ko se je izvajanje nabora končalo.

Tabela št. 2: Ocena zdravstvene sposobnosti na naboru leta 1991 in 2002

leto nabora	naborniki	zdravstvena ocena nabornikov			
		sposobni	delno sposobni	začasno nesposobni	nesposobni
1991	14.685	10.713	1.667	992	1.313
2002	15.344	6.391	2.637	2.445	3.871

Vir: Slovenska vojska, leto XII/2, 2004

Če iz zgornje tabele vzamemo podatke in jih prikažemo v odstotkih za leto 1991, ko se je v Sloveniji začelo služenje vojaškega roka, in jih primerjamo z letom 2002, ko se je obvezno služenje zaključilo, ugotovimo, da je bilo leta 1991 kot sposobni in delno sposobni za služenje vojaškega roka ocenjenih 84,3 odstotkov nabornikov, leta 2002 pa se je njihov delež zmanjšal kar na 58,8 odstotkov¹⁶. Če bi se ta trend nadaljeval, bi bilo v naslednjih desetih letih samo še 33,4 odstotkov nabornikov sposobnih za vojaško službo.

3.2.3 Uveljavljanje pravice do ugovora vesti vojaški dolžnosti

Nova zakonodaja s področja vojaške dolžnosti iz leta 1991 je slovenskim fantom omogočila oziroma nadomestila obvezno služenje vojaškega roka z opravljanjem nadomestne civilne službe. V primerjavi s prejšnjo zakonodajo je zelo ohlapna, preprosta in zelo demokratična.

Med pomembnimi dejavniki pri odločitvi za nadomestno civilno služenje vojaškega roka je treba navesti drugačno vzgojo v družini in vrednote med vrstniki (Ulčar, 2001: 7).

¹⁶ Delež začasno nesposobnih je leta 1991 znašal 6,7-odstotkov, leta 2002 pa 15,9-odstotkov, leta 1991 je bilo nesposobnih za vojaško službo 8,9-odstotkov, leta 2002 pa 25,2-odstotkov nabornikov.

Zakon o vojaški dolžnosti¹⁷ z dne 27. aprila 1991 je opredelil in navedel razloge¹⁸ za uveljavljanje pravice do ugovora vesti vojaški dolžnosti in omogočil, da je nabornik vojaški rok lahko služil brez orožja ali je opravil nadomestno civilno službo. Ta zakon je doživel največ sprememb v tistem delu 42. člena, ki določa čas uveljavljanja oziroma vložitve vloge za priznanje pravice do ugovora vesti vojaški dolžnosti. Sprejeti zakon¹⁹ iz leta 1991 je opredelil čas vložitve vloge za priznanje pravice ugovora vesti ob pozivu pristojnega organa na nabor.

Pri naslednji spremembi in dopolnitvi zakona²⁰ leta 1995 je bila dodana možnost, da se lahko vloga vloži do dneva nabora, tisti ki so opravili nabor pred 5. majem 1991, pa morajo to storiti najkasneje v petnajstih dneh po prejemu poziva za služenje vojaškega roka in lahko tudi v času služenja vojaškega roka.

Zadnja sprememba zakona²¹ iz leta 2002 je rok podaljšala in je omogočila, da se vloži vloga kadarkoli med trajanjem naborne dolžnosti, vendar najkasneje v osmih dneh po prejemu poziva na služenje vojaškega roka²². Natančneje je to določila Uredba o uveljavljanju ugovora vesti vojaški dolžnosti in izvajanju civilne službe (Uradni list RS, št. 34/96 in 97/01).

Vse spremembe, ki smo jih prej navajali, so bile v prid vojaškemu obvezniku oziroma naborniku, saj je iz podatkov v zvezi z ugovorom vesti vojaške dolžnosti zaslediti, da je bilo leta 1991 vloženih samo 240 vlog. Število vlog se je iz leta v leto povečevalo, v letu 2001 je bilo vloženih 3.445 vlog. Naslednje leto, ko je bila sprejeta nova zakonodaja o odpravi obveznega služenja vojaškega roka, pa je bilo začutiti velik padec v številu vlog, skoraj za polovico glede na prejšnje leto (1.976 vlog) (Lovšin, 2004: 24). Verjetno se je število vlog v času, ko je veljalo obvezno služenje vojaškega roka, iz leta v leto večalo zaradi sprememb v zakonodaji in obveščenosti²³ vojaških obveznikov o možnosti za uveljavljanje pravice do ugovora vesti vojaški dolžnosti.

¹⁷ Uradni list RS, št. 18/91.

¹⁸ V 38. členu Zakona o vojaški dolžnosti so naštetih razlogi za ugovor vesti vojaški dolžnosti, ki so lahko filozofski, religiozni, humanitarni.

¹⁹ Zakon o vojaški dolžnosti. Uradni list RS, št. 18/91.

²⁰ Zakon o vojaški dolžnosti. Uradni list RS, št. 74/95.

²¹ Zakon o vojaški dolžnosti. Uradni list RS, št. 86/02.

²² Avtorica je mnenja, da je podaljšanje roka za vložitev vloge omogočilo manipuliranje in izmikanje služenju vojaškega roka, saj so posamezniki to izrabili v primerih prejema poziva za služenje vojaškega roka in s tem za določen čas preložili služenje ali celo niso odšli na služenje vojaškega roka.

²³ Zakonodajalec je namreč v zakonu, ki omogoča civilno služenje vojaškega roka, postavil tako ohlapno opredelitev, da je skoraj vsak, ki je ugovarjal vojaški dolžnosti, tudi uspel, saj so bile komisije, ki so preverjale upravičenost razlogov, tako rekoč nemočne, ker niso imele dovolj časa, da bi lahko kandidate

Kaj je zakonodaja od leta 1991 do leta 2002 omogočila pri uveljavljanju pravice do ugovora vesti vojaški dolžnosti, je razvidno iz naslednjih podatkov.

V tem času je bilo vloženih 15.316 vlog, od teh je bilo obravnavanih 14.603 vlog; odobrenih je bilo 12.402, zavrnjenih pa 2.201 vlog (Lovšin, 2004: 24). To je pomenilo, da je bilo vedno več državljanov napoteni na opravljanje nadomestne civilne službe²⁴, ki jo je bilo mogoče opravljati v zdravstvenih, socialnih, splošnih reševalnih organizacijah, organizacijah za rehabilitacijo invalidov in v drugih organizacijah, ki opravljajo dejavnost javnega pomena.

Iz števila vlog za ugovor vesti vojaški dolžnosti in iz števila vlog za oceno zdravstvene sposobnosti nabornikov lahko ugotovimo, da se je zanimanje za služenje vojaškega roka v Slovenski vojski zmanjševalo²⁵. Večanje števila omenjenih vlog je bilo zaskrbljujoče z vidika popolnjenja naborniške sestave Slovenske vojske. Kljub temu je bilo v Teritorialno obrambo in v njeno naslednico Slovensko vojsko od leta 1991 do prenehanja napotitve na služenje vojaškega roka leta 2003 napoteni 91.824 nabornikov, v enote organov za notranje zadeve 1.927 nabornikov, na nadomestno civilno služenje pa 7.286 državljanov (Lovšin, 2003: 26).

Vsi prej naštetih razlogi ter spremembe v mednarodnem okolju²⁶ in predlogi nekaterih strank za ukinitve obveznega služenja vojaškega roka so privedli do tega, da se je Vlada Republike Slovenije odločila za spremembo sistema v popolnjenju Slovenske vojske. Pripravljene so bile zakonske podlage za prehod na poklicno popolnjenje Slovenske vojske, dopolnjene s pogodbeno rezervo, in za opustitev obveznega služenja vojaškega roka v miru.

temeljito preverjale, po drugi strani pa so kandidati za civilno služenje dobili navodila kar na internetu (Škrjanc, 2001: 8).

²⁴ Civilno služenje vojaškega roka je bilo v nekem pogledu bolj stvar »mode« slovenske mladine kot pa kakšna alternativna oblika tistim, ki zavračajo vojašnico. »*Biti civilnik je »fensi«, saj ti tako ali tako ni treba kaj preveč delati, ob tem lahko še mirno študiraš ali popoldne še malo honorarno delaš in si tako preskrbiš kakšen dodaten tolarček. Da o tem, da spiš doma, ne govorimo*« (Škrjanc, 2001: 8).

²⁵ Da se število nabornikov zmanjšuje smo ugotovili, ko smo primerjali statistične podatke o številu nabornikov za služenje vojaškega roka v Slovenski vojski leta 1991 in leta 2003.

²⁶ Po Haltinerjevem mnenju je najpomembnejši dejavnik ukinjanja naborništvu vključevanje držav v mednarodne obrambnovarnostne strukture (Grmek, 2002: 6).

Takšna odločitev je sprožila celo vrsto dejavnosti in sprememb v organizaciji in strukturi Slovenske vojske in vplivala na prestrukturiranje upravnega dela Ministrstva za obrambo²⁷.

3.3 PREHOD NA POKLICNO VOJSKO, DOPOLNJENO S POGODBENO REZERVO

V Sloveniji so se konec prejšnjega stoletja pojavili različni pogledi glede zagotavljanja njene vojaške varnosti. Pojavila so se celo razmišljanja, da Slovenija ne potrebuje vojske, vendar zaradi zapletov z Jugoslovansko ljudsko armado in njene agresije na Republiko Slovenijo možnost, da bi bila država brez lastne vojske, ni prišla v poštev.

Že sredi 90. let prejšnjega stoletja so se pojavile razprave o možnih novih načinih popolnjevanja slovenskih oboroženih sil. Strokovna javnost se je v razpravo vpletla šele leta 1996 in 1999, ko so na Ministrstvu za obrambo pripravili dokument z naslovom *Obseg in struktura Slovenske vojske do leta 2010*. V njem so zapisane tudi ugotovitve o kadrovskega neskladju med stalno in rezervno sestavo ter o potrebi po povečanju stalne sestave na račun števila rezervistov. Vendar v projekciji za leto 2010 še niso predvideli modela poklicne vojske, dopolnjene s pogodbeno rezervo, marveč so še predvideli obstoj slovenskih oboroženih sil na temelju vojaške obveznosti (Hudoklin, 2004: 26).

Da bi bila slovenska vojaška organizacija sposobna v novih okoliščinah izpolnjevati vse naloge v nacionalnem obrambnem zavezništvu, je bila z 28. majem 2002 s sklepom ministra imenovana projektna skupina za načrtovanje in izvedbo projekta *Poklicna vojska, dopolnjena s pogodbeno rezervo* oziroma PROVOJ. Slovenska vojska je z izdelavo zagonskega elaborata PROVOJ dobila načrt, kako učinkovito pestopiti z naborniškega in obveznega načina poplnevanja na popolnjevanje s poklicno vojsko, dopolnjeno s pogodbeno rezervo. V zagonskem elaboratu so opredeljeni naslednji projekti: pridobitev kadrov na trgu delovne sile, zadrževanje v službi, skrb za dobro počutje in blaginjo pripadnikov Slovenske vojske, odhod iz službe, izobraževanje in usposabljanje, opremljanje z oborožitvijo in vojaško opremo, nadaljnja prilagoditev zakonodaje, prilagoditev infrastrukture, ekonomika projekta, formalnopravna uveljavitev vojaških

²⁷ Povzeto po Letnem poročilu MORS za leto 2002, 2003: 7.

poklicev, sodelovanje z drugimi ministrstvi, ponovno določanje odnosa med civilnim okoljem in vojaško organizacijo ter voditeljstvo.

Namen projekta je bil oblikovati vojaško organizacijo, ki bo temeljila na prostovoljni, stalni in rezervni sestavi ter bo sposobna izvajati vsa poslanstva in naloge znotraj nacionalne obrambe in zavezništva.

Projekt je združeval vse dejavnosti na Ministrstvu za obrambo in v Slovenski vojski ter opredeljeval vključevanje drugih institucij. Navajal je naloge, ki jih mora izpolniti Slovenska vojska, da bo lahko postala sodobna oborožena sila z zakonsko predpisano popolnitvijo²⁸.

Dr. Igor Kotnik-Dvojmoč²⁹ je v intervjuju z Meto Grmek opozoril, da *»prehod z enega na drug način popolnjevanja ni preprosto enkratno dejanje, ampak je kompleksen proces, na katerega mora biti vojska kot institucija pripravljena iz različnih zornih kotov.«* Kotnik nadalje pravi, da je bilo na podlagi študij ugotovljeno, da takratni sistem popolnjevanja vojske ni bil najučinkovitejši in najustreznejši. Ta spoznanja so pripeljala do odločitve, da bi bilo prehod na poklicno vojsko, dopolnjeno s pogodbeno rezervo smiselno in tudi nujno izvajati hitreje in odločneje (Grmek, 2002: 8-10).

Tudi predsednik Kučan je zagotovil, da kratek rok za prehod z obvezniškega v poklicno popolnjevanje vojske ne bo zmanjševal bojne pripravljenosti, česar so se bali skeptiki. Pri tem je poudaril, da morata za uspešen prehod tako vlada kot državni zbor omogočiti materialne in kadrovske vire za Slovensko vojsko. V javnosti je prevladovalo mnenje, da Slovenija potrebuje visoko profesionalno vojsko. Državljeni Republike Slovenije pa so bili pripravljeni, da bodo takšno vojsko vzdrževali in z njo sodelovali pri obrambi (Logar, 2002: 4).

²⁸ Povzeto po tematski novinarski konferenci z naslovom Profesionalizacija Slovenske vojske, 14. jan. 2003.

²⁹ Dr. Igor Kotnik-Dvojmoč je diplomiral na Katedri za obraboslovje Fakultete za družbene vede (FDV) Univerze v Ljubljani leta 1991 z diplomsko nalogo *»Zaznavanje ogroženosti pri prebivalcih Republike Slovenije«*. Leta 1994 je opravil magisterij s temo *»Primerjalna analiza obvezniškega in poklicnega popolnjevanja oboroženih sil v Evropi in Severni Ameriki«*. Tema doktorske dizertacije, ki jo je uspešno zagovarjal leta 2000, pa je bila *»Preoblikovanje oboroženih sil v najrazvitejših industrijskih državah (študija primera Slovenije)«*. Na FDV predava obramboslovcem predmet popolnjevanje oboroženih sil in mobilizacija. Od decembra 2000 je kot državni podsekretar na Ministrstvu za obrambo, svetovalec ministra za vprašanja, povezana z vojsko (Knific, 2002: 6).

Zaradi opustitve obveznega služenja vojaškega roka in zmanjševanja vojne sestave Slovenske vojske so se začele izvajati tudi spremembe v upravno teritorialnem delu ministrstva. Predvsem so se pojavile določene nove naloge, in sicer pridobivanje kandidatov za zaposlitev v Slovenski vojski, za opravljanje pogodbene rezerve oziroma za prostovoljno služenje vojaškega roka.

»S preoblikovanjem Slovenska vojska usklajuje strukturo in obseg s spremenjenim načinom popolnjevanja ter izboljšuje pripravljenost z organizacijskimi in s strukturnimi spremembami ter spremembami načina delovanja.« To so spremembe h kakovosti, saj kadrovsko in strokovno Slovenska vojska krepi mirodobni del vojske za delovanje v miru in kriznih razmerah, zmanjšuje pa obseg vojne sestave³⁰.

3.4 ORGANIZIRANOST SLOVENSКИH OBOROŽENIH SIL

Naloge obrambnega sistema Republike Slovenije so naslednje: zagotavljati nacionalno varnost, obrambni sistem, obrambno načrtovanje, načrtovanje sil, načrtovanje pripravljenosti in operativno načrtovanje.

Glavni politični cilji za organiziranje in razvoj obrambnega in varnostnega sistema so zagotavljanje: demokracije, zakonitosti, suverenosti, ozemeljske celovitosti in neodvisnosti Republike Slovenije, človekovih pravic in temeljnih svoboščin, uravnanega ekonomskega, socialnega in kulturnega razvoja, demokratičnega nadzora nad oboroženimi silami, popolne depolitizacije oboroženih sil in sodelovanja pri gradnji kolektivne varnosti in integracije v evroatlantske varnostne strukture.

Obrambni sistem države Slovenije je sestavljen iz civilne in vojaške obrambe. Vojaško obrambo izvajajo samostojno ali v zavezništvu na podlagi mednarodnih pogodb obrambne sile, ki jih sestavlja Slovenska vojska³¹.

Slovenska vojska ima stalno sestavo, mirnodobno in vojno sestavo. Vojna sestava obsega pripadnike stalne in mirnodobne sestave ter pripadnike rezervne sestave, razporejene v vojsko, in materialna sredstva iz popisa. Vojna sestava se organizira in pripravlja v miru (38. člen Zakona o obrambi).

³⁰ Povzeto po tematski novinarski konferenci z naslovom Profesionalizacija Slovenske vojske, 14. jan. 2003.

³¹ Povzeto po 3. členu Zakonu o obrambi.

3.4.1 Stalna sestava Slovenske vojske

V preteklosti so po pogojih, predpisanih v 74. členu Zakona o delavcih v državnih organih (Uradni list RS, št. 15/90), zaposleni v takratni Teritorialni obrambi praktično postali zaposleni v državni upravi, in sicer z enakimi pravicami in obveznostmi kot drugi delavci v državnih organih, razen če ni bilo drugače urejeno v Zakonu o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti (Uradni list RS, št. 9/90).

Leta 1994 je bilo v Zakonu o obrambi³² v osmem poglavju opredeljeno poklicno delo na obrambnem področju, za katero še veljajo predpisi o delavcih v državni upravi.

Vsak, ki se želi zaposliti na obrambnem področju kot pripadnik stalne sestave, mora izpolnjevati posebne pogoje v skladu z Zakonom o obrambi³³. Vsak kandidat mora biti državljan Republike Slovenije, telesno in duševno sposoben za poklicno opravljanje vojaške službe, imeti mora ustrezno izobrazbo, izjaviti mora, da z dnem nastopa vojaške službe ne bo član nobene politične stranke, biti mora varnostno preverjen in zanj ne sme obstajati varnostni zadržek v skladu s pravkar omenjenim zakonom, ne sme biti pravnomočno obsojen zaradi kaznivega dejanja, praviloma ni starejši od petindvajset let ter ni uveljavljal ugovora vesti vojaški dolžnosti (Lovšin, 2004: 24). V zvezi s prej omenjenim je bilo izdelano Navodilo za vodenje kadrovskega postopka na Ministrstvu za obrambo, ki natančneje določa postopke za sklenitev delovnega razmerja v upravnem delu ministrstva in za pripadnike stalne sestave Slovenske vojske.

Pripadnikom stalne sestave lahko preneha službovanje: po preteku pogodbe, ki so jo sklenili za dobo petih let, po lastni želji, na podlagi disciplinskega ukrepa ali če se ne izobražujejo in usposabljujejo po predvidenih programih.

Stalna sestava vojske je formacija, ki jo sestavljajo poklicni pripadniki vojske, to so vojaki, podčastniki, častniki in vojaški uslužbenci, ter civilne osebe, ki delajo v vojski³⁴.

³² Uradni list RS, št. 82/94.

³³ 88. člen Zakona o obrambi, Uradni list RS, št. 103 /04- UPB-1.

³⁴ Povzeto po 5. členu Zakonu o obrambi

3.4.2 Rezervna sestava Slovenske vojske

Sprememba v sistemu popolnjevanja oboroženih sil Slovenije je opisana v spremembah in dopolnitvah Zakona o obrambi iz leta 2002 in določa, da ima Slovenska vojska vojno sestavo, v katero so vključeni pripadniki rezervne sestave. V rezervno sestavo spadajo rezervisti na podlagi državljanske dolžnosti in rezervisti, ki se vanjo vključijo na podlagi svoje lastne odločitve.

Tako lahko rečemo, da ima rezervna sestava Slovenske vojske pripadnike obvezne in pripadnike pogodbene rezerve.

- Pripadniki obvezne rezerve Slovenske vojske so del vojne sestave oboroženih sil Slovenije. To so vojaki obvezniki³⁵, ki so že odslužili vojaški rok in so sposobni za vojaško službo. V Slovenski vojski so dolžni služiti do konca koledarskega leta, v katerem vojaki in podčastniki dopolnijo petdeset let, častniki pa šestdeset let. Takšno obvezno služenje v rezervni sestavi je sprememba in dopolnitev Zakona o vojaški dolžnosti predvidela do konca leta 2010. Vojaški obvezniki v rezervni sestavi, ki se jim glede na potrebe po popolnitvi oboroženih sil določi in sporoči vojni razpored (50. člen Zakona o vojaški dolžnosti), opravljajo to dolžnost z udeležbo na vojaških vajah³⁶, tečajih in drugih oblikah usposabljanja ter z opravljanjem drugih dolžnosti, predpisanih v prej omenjenem zakonu, ki še določa razloge, zaradi katerih se vojaškemu obvezniku vojaške vaje lahko odložijo (53. in 54. člen Zakona o vojaški dolžnosti).
- Pripadniki pogodbene rezerve Slovenske vojske³⁷ so drugi del rezervne sestave oboroženih sil Slovenije. To so vojaki prostovoljci, ki so z ministrstvom sklenili pogodbo o službi v rezervni sestavi za usposabljanje ali opravljanje vojaške službe (47. člen Zakona o obrambi).

³⁵ Zakon o vojaški dolžnosti v 49. členu določa, da v rezervni sestavi Slovenske vojske lahko na podlagi soglasja sodelujejo tudi ženske, če so usposobljene za opravljanje strokovnih in tehničnih del, in sicer v starosti od devetnajst do štirideset let.

³⁶ 51. člen Zakona o vojaški dolžnosti govori tudi o trajanju vojaških vaj: v enem letu največ dva meseca; skupaj pa za vojaka največ do pet mesecev, za častnika deset mesecev (Uradni list RS, št. 108/02).

³⁷ To kategorijo pripadnikov so uvedle spremembe in dopolnitve Zakona o obrambi iz leta 2002, kar podrobneje opredeljuje Uredba o pogodbenem opravljanju vojaške službe v rezervni sestavi Slovenske vojske, Uradni list RS, št. 95/02, 122/04.

Uredba o prostovoljnem opravljanju vojaške službe v rezervni sestavi Slovenske vojske iz leta 2002 je zelo podrobno opredelila splošne pogoje za vključitev v pogodbeno rezervo; starost je ista kot pri obvezni rezervi, kandidat je lahko samo državljan Republike Slovenije, biti mora zdravstveno sposoben, imeti mora ustrezno izobrazbo (poklicno oziroma srednjo šolo in več), zanj ne sme obstajati varnostni zadržek, ni mu smela biti priznana pravica do ugovora vesti vojaški dolžnosti in kandidat ne sme biti v tujini več kot tri mesece. Po preverjanju pogojev se sklene pogodbo na podlagi prostovoljne odločitve za najmanj pet let službe v rezervni sestavi, in sicer za tiste, ki so že opravili osnovno vojaško usposabljanje oziroma so odslužili vojaški rok, ki je trajal sedem mesecev.

V spremembah in dopolnitvah Uredbe o pogodbenem opravljanju vojaške službe v rezervni sestavi Slovenske vojske, ki je začela veljati s 1. decembrom 2004, je v desetem členu prej omenjene Uredbe iz leta 2002 dodan nov odstavek, ki narekuje, da se s tistimi, ki nimajo opravljenega osnovnega vojaškega usposabljanja za vojaka ali osnovnega usposabljanja za vojaškega uslužbenca v skladu s to uredbo sklene pogodba za najmanj šest oziroma sedem let. V času trajanja pogodbe prejemajo pogodbeni rezervisti plačilo za pripravljenost, med vojaško službo pa plačilo za opravljanje vojaške službe. Dolžnost pogodbenega pripadnika je temeljno in osnovno usposabljanje, nadaljevalno in dopolnilno³⁸, mobilizacijsko usposabljanje, izjemoma sodelovanje v mirovnih operacijah v tujini, opravljanje vojaške službe v miru in pri nalogah zaščite in reševanja ter pomoči. V času trajanja pogodbe o službi v rezervni sestavi imajo pripadniki, ki sklenejo pogodbo za določen čas, za dela v vojski zaradi opravljanja vojaške ali druge službe, tudi izven države, iste pravice in obveznosti, kot jih imajo pripadniki stalne sestave ali civilne osebe, zaposlene v Slovenski vojski.

Polkovnik Jože Majcenovič je za revijo Slovenska vojska povedal: *»Leta 2010 bomo imeli do 8.500 profesionalcev in 6.000 pogodbenih rezervistov. V vojni sestavi Slovenske vojske bo torej leta 2010 do 14.000 ljudi. Zdaj je v njej več kot 30.000 pripadnikov, nadaljnje zmanjševanje njenega obsega pa bo potekalo skladno s preoblikovanjem Slovenske vojske, torej glede na ukinjanje določenih enot oziroma*

³⁸ Rezervisti se obvežejo, da bodo na leto opravili približno enaindvajset dni usposabljanj, na katerih bo tudi preverjana njihova usposobljenost (Pišlar, 2004:20).

njihovih delov.» (Grmek, 2002: 8) Povedano kaže na očitno upadanje števila vojakov v Slovenski vojski, predvsem pripadnikov obvezne rezerve.

3.4.3 Vojaki na služenju vojaškega roka

V spremembah in dopolnilih Zakona o vojaški dolžnosti v letu 2002 je v sedmem a poglavju določeno, da se opusti izvajanje določenih sestavin vojaške dolžnosti v miru ter njihova ponovna uvedba ob neposredni vojni nevarnosti ali ob razglasitvi vojnega ali izrednega stanja. Slednje narekuje, da se preneha izvajanje obveznega služenja vojaškega roka, hkrati pa se vojaškemu ovezniku omogoči, da služi vojaški rok na podlagi prostovoljne odločitve.

To nakazuje, da ima Slovenska vojska vojake prostovoljce v času prostovoljnega služenja vojaškega roka. Služenje traja tri mesece in vanj se vključujejo tako moški kot ženske v starosti od 18 do 27 let. O vojakih prostovoljcih na prostovoljnem služenju vojaškega roka bomo podrobneje pisali v osrednjem delu diplomske naloge.

4 ZAKONSKA UREDITEV PROSTOVOLJNEGA SLUŽENJA V REPUBLIKI SLOVENIJI

Preden se bomo posvetili natančnejšemu pregledu in obravnavi prostovoljnega služenja vojaškega roka v Republiki Sloveniji, bomo pregledali, ali ima sedanji obrambni sistem Republike Slovenije potrebne normativnopravne in politične dokumente, ki ustrezno urejajo to področje. Na to vprašanje lahko odgovorimo pritrdilno. To potrjuje tudi Križmančič (2004:7), ki pravi, da ima Republika Slovenija vzpostavljeno celoto, med seboj povezanih in usklajenih strateških ter doktrinarnih dokumentov³⁹ s področja nacionalne varnosti⁴⁰.

³⁹ Ti pravnonormativni akti zajemajo področje obrambe in podrobno urejajo področje prostovoljnega služenja vojaškega roka; dolžnosti, pravice, ekonomske ugodnosti in tako dalje, predvidene pa so tudi kazni v primeru kršitve zakonskih določil.

⁴⁰ Med te dokumente štejemo: Resolucijo o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije, Obrambno strategijo Republike Slovenije, Doktrino vojaške obrambe, Zakon o obrambi; Zakon o vojaški dolžnosti, Obseg in strukturo Slovenske vojske do leta 2010, Splošni dolgoročni program razvoja in opremljanja Slovenske vojske, Smernice zunanje politike Republike Slovenije.

4.1 USTAVA REPUBLIKE SLOVENIJE

Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91, 66/200, 24/03 in 69/04) vsebuje temeljna načela obrambne politike slovenske države. Za naše preučevanje so iz Ustave pomembna naskednja določila:

- V drugem poglavju so zapisane človekove pravice in temeljne svoboščine in v 14. členu je navedeno načelo enakosti pred zakonom.

»V Sloveniji so vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj ali katerokoli drugo osebno okoliščino.

Vsi so pred zakonom enaki.«

Načelo enakosti pred zakonom zahteva, da zakonodajno telo Republike Slovenije enako obravnava vse državljane Slovenije v enakem položaju. V skladu s tem načelom je urejena možnost prostovoljnega služenja vojaškega roka v Slovenski vojski tako za moške kot za ženske.

- V četrtem poglavju je zapisana državna ureditev in v točki e obramba države in v 123. členu je določena dolžnost sodelovanja pri obrambi države.

»Obramba države je za državljane obvezna v mejah in na način, ki ga določa zakon. Državljanom, ki zaradi svojih religiozних, filozofskih ali humanitarnih nazorov niso pripravljeni sodelovati pri opravljanju vojaških obveznosti, je treba omogočiti, da sodelujejo pri obrambi države na drug način.«

Omenjena ustavna določba predpisuje, da je vsak državljan v skladu z zakonom dolžan sodelovati pri obrambi države, hkrati pa dovoljuje ugovor vesti vojaški dolžnosti, pri čemer je državljan dolžan sodelovati pri obrambi na drug način, ki ga podrobneje urejata Zakon o obrambi ter Zakon o vojaški dolžnosti. Z uvedbo prostovoljnega služenja vojaškega roka v Slovenski vojski se dejansko uresničuje pravica državljanov, da sodelujejo pri obrambi države.

- V istem poglavju in v isti točki kot zgoraj je v 124. členu določena obramba države.

»Vrsto, obseg in organizacijo obrambe nedotakljivosti in celovitosti državnega ozemlja ureja zakon, ki ga sprejme državni zbor z dvotretjinsko večino glasov navzočih poslancev.

Izvajanje obrambe nadzoruje državni zbor.

Pri zagotavljanju varnosti izhaja država predvsem iz mirovne politike ter kulture miru in nenasilja.«

Za naše proučevanje je ta člen pomemben, saj so spremembe v načinu popolnjevanja Slovenske vojske in s tem tudi postopen prehod z obveznega služenja vojaškega roka na prostovoljno služenje zahtevale ustrezno spremembo Zakona o obrambi ter Zakona o vojaški dolžnosti, ki ju je sprejel Državni zbor.

4.2 ZAKON O OBRAMBI

Zakon o obrambi (Uradni list RS, št. 103/04 –UPB1) v spremembah in dopolnitvah, sprejetih 14. maja leta 2002, vsebuje številne novosti, ki so vzpostavile tudi pravno podlago za uvedbo prostovoljnega služenja v rezervni sestavi, kar je pomemben del sprememb v sistemu popolnjevanja ob prehodu na poklicno vojsko.

- Pri obrambi države imajo državljani v skladu z ustavo naslednje dolžnosti: vojaško dolžnost⁴¹, ki jo uresničujejo v Slovenski vojski in enotah za zveze, ter delovno in materialno dolžnost (6. člen)⁴².
- V drugem odstavku 42. člena je določeno, da minister med drugim določa programe usposabljanja, vojaško strokovno literaturo, izdaja strokovna navodila in ureja druga upravna in strokovna vprašanja organizacije ter dela vojske. V 46. členu pa je določeno, da se vodenje vojske izvaja s predpisi in akti vodenja, kot so smernice, obvezne usmeritve, odredbe, pravila in navodila, ki jih izdaja minister, razen pravil službe, ki jih izdaja vlada.

Na podlagi zgoraj omenjenih določil in navodila za izdelavo strokovne literature minister za obrambo predpisuje program temeljnega vojaškega strokovnega

⁴¹ Iz 8. člena Zakona o obrambi je razbrati, da vojaško dolžnost ureja poseben zakon z imenom Zakon o vojaški dolžnosti.

⁴² Zakon o obrambi (Uradni list RS, št. 103/04 –UPB1).

usposabljanja (TVSU), ki se ga uporablja tudi pri prostovoljnem služenju vojaškega roka in pri usposabljanju poklicnih vojakov in pogodbenih rezervistov.

4.3 ZAKON O VOJAŠKI DOLŽNOSTI

Spremembe Zakona o vojaški dolžnosti (Uradni list RS, št. 108/02 –UPB1)⁴³ in dopolnitve, sprejete v letu 2002, se nanašajo predvsem na opustitev izvajanja določenih sestavin vojaške dolžnosti v miru ter navajajo možnost njihove ponovne uvedbe. Spremembe, ki jih zakon predvideva, se nanašajo na služenje vojaškega roka, saj prehaja z obveznega na prostovoljno služenje.

- V 62. členu je pod alinejo a zapisano, da se zdravniške preglede, psihološke preiskave in nabor v miru preneha izvajati najkasneje do 31. decembra leta 2003. Napotitev na služenje vojaškega roka, na opravljanje nadomestne civilne službe oziroma na usposabljanje za opravljanje nalog v rezervni sestavi policije v miru se izvaja do 30. junija 2004.
- V 62. členu je pod alinejo č določeno, da se v skladu z možnostmi in potrebami Slovenske vojske naborniku na podlagi prostovoljne odločitve omogoči služenje vojaškega roka, ki je enako temeljnemu vojaškemu strokovnemu usposabljanju, ki ga opravljajo kandidati za poklicno opravljanje vojaške službe, kar velja tudi za ženske. Vojaki prostovoljci imajo med prostovoljnim služenjem vojaškega roka pravico do prejemkov, povračil, izredne odsotnosti ter drugih pravic in dolžnosti. Prostovoljno služenje vojaškega roka se všteva v pokonjninsko dobo. Vlada RS določi višino prejemkov, povračil, pogoje za izredno odsotnost in način uresničevanja drugih pravic vojakov med prostovoljnim služenjem vojaškega roka.
- V 62. členu je pod alinejo c zapisano, da ocenjevanje zdravstvene sposobnosti vojakov za vojaško službo vojakov na služenju vojaškega roka po prenehanju izvajanja nabora po tem zakonu izvajajo komisije, ki jih imenuje minister, pristojen za obrambo, v skladu s predpisi, ki urejajo ocenjevanje zdravstvene sposobnosti za vojaško službo.

⁴³ Spremembe in dopolnitve, sprejete 26. septembra leta 2002.

4.4 UREDBA O PROSTOVOLJNEM SLUŽENJU VOJAŠKEGA ROKA

V tem podpoglavju si bomo ogledali zakonsko podlago⁴⁴, ki zelo podrobno opredeljuje prostovoljno služenje vojaškega roka. Uredba o prostovoljnem služenju vojaškega roka določa splošne pogoje, postopek napotitve, višino prejemkov, povračil, pogoje za izredno odsotnost in način uresničevanja drugih pravic vojakov med služenjem vojaškega roka v Slovenski vojski na podlagi njihove prostovoljne odločitve.

Tretji člen uredbe predpisuje, da je na prostovoljno služenje vojaškega roka lahko napoten kandidat⁴⁵, ki še ni odslužil vojaškega roka, in sicer od njegovega osemnajstega leta starosti do konca koledarskega leta, v katerem dopolni sedemindvajset let. Prav tako mora zadostiti predpisom, ki urejajo ocenjevanje zdravstvene sposobnosti za vojaško službo. Ocenjen mora biti kot sposoben ali delno sposoben za vojaško službo.

Na prostovoljno služenje ne more biti napoten kandidat, ki mu je bila priznana pravica do ugovora vesti vojaški dolžnosti ali za katerega teče postopek priznanja te pravice. Zadnja dva zahtevka se zdita povsem logična in pričakovana, saj vojak prostovoljec⁴⁶ k služenju vojaškega roka ni bil primoran s splošnim vojaškim vpoklicem, ampak se je za služenje odločil sam na prostovoljni osnovi.

Prostovoljno služenje vojaškega roka je po dolžini in obsegu enako predhodnemu temeljnemu vojaško strokovnemu usposabljanju, ki ga morajo opraviti kandidati za poklicno opravljanje vojaške službe brez odsluženega vojaškega roka (4. člen uredbe).

Sedmi člen Uredbe o prostovoljnem služenju vojaškega roka določa, da mora kandidat praviloma vložiti vlogo za prostovoljno služenje pri upravnem organu, pristojnem za obrambne zadeve, v kraju svojega stalnega prebivališča. Vloga mora vsebovati podatke o imenu in priimku, enotni matični številki občana, kraju in državi rojstva, naslovu stalnega ter začasnega prebivališča, šolski izobrazbi in poklicu. Kandidat podpiše dve izjavi, in sicer izjavo, da po ocenitvi sposobnosti za vojaško službo ni prišlo do spremembe

⁴⁴ Uredba o prostovoljnem služenju vojaškega roka izhaja iz 62. člena pod alinejo č Zakona o vojaški dolžnosti, in jo je sprejela Vlada Republike Slovenije na seji 31. julija leta 2003. Veljati je začela 2. septembra istega leta.

⁴⁵ V tej uredbi je kandidat državljan ali državljanka Republike Slovenije, ki vloži vlogo za prostovoljno služenje vojaškega roka v Slovenski vojski (2. člen).

⁴⁶ V tem besedilu je vojak prostovoljec, kdor je na prostovoljnem služenju vojaškega roka (2. člen).

njegovega zdravstvenega stanja, ki bi vplivala na oceno sposobnosti za vojaško službo⁴⁷, in izjavo o seznanitvi s posledicami v primeru odpovedi oziroma prenehanja služenja v skladu z navedeno uredbo. Kandidat lahko izrazi željo o datumu in kraju napotitve na prostovoljno služenje vojaškega roka.

Upravni organ, pristojen za obrambne zadeve, po prejemu kandidatove vloge preveri, ali so v skladu z navedeno uredbo izpolnjeni pogoji za prostovoljno služenje vojaškega roka. Kandidata, ki nima ocene sposobnosti za vojaško službo, se v skladu z letnim načrtom praviloma najkasneje petinštirideset dni pred začetkom prostovoljnega služenja vojaškega roka napoti na zdravniški pregled. Kandidat izpolnjuje zdravstvene pogoje za napotitev na prostovoljno služenje vojaškega roka, če je bil na naboru oziroma pri pristojni komisiji za ocenjevanje zdravstvene sposobnosti ocenjen kot sposoben oziroma delno sposoben za vojaško službo. Oceno sposobnosti za vojaško službo kandidatu v skladu z zakonom določi pristojna komisija praviloma najkasneje trideset dni pred napotitvijo (8. člen).

Ministrstvo za obrambo⁴⁸ z izbranimi kandidati sklene pogodbo o prostovoljnem služenju vojaškega roka praviloma pred napotitvijo na zdravniški pregled. Če je kandidatov več, kot je predvideno v letnem načrtu, imajo pri sklenitvi pogodb prednost kandidati, ki so ocenjeni kot sposobni za vojaško službo in izpolnjujejo druge pogoje iz letnega načrta. Pogodba se sklene v pisni obliki in mora obsegati podatke o obveznosti kandidata pred napotitvijo na prostovoljno služenje vojaškega roka, o dnevu nastopa in trajanju prostovoljnega služenja, višini prejemkov in povračil med prostovoljnim služenjem vojaškega roka, pravicah in dolžnostih med prostovoljnim služenjem, času trajanja pogodbe, razlogih za odpoved pogodbe in posledicah v primeru odpovedi pogodbe. Po podpisu pogodbe se kandidata vpiše v vojaško evidenco, če v evidenco še ni vpisan, in se mu izda vojaška knjižica (9. člen).

Nadalje je dolžnost kandidata, da se po podpisu pogodbe odzove vabilu pristojnega upravnega organa za obrambne zadeve, opravi zdravniške preglede in se prav tako odzove pozivu na prostovoljno služenje vojaškega roka (10. člen). Pristojni upravni organ

⁴⁷ Ta člen določa, da morajo kandidati, ki so že opravili zdravniški pregled oziroma nabor v času obveznega služenja vojaškega roka, poleg vloge podati še izjavo, da pri oceni sposobnosti za vojaško službo ni prišlo do sprememb zdravstvenega stanja.

⁴⁸ V imenu ministrstva te pogodbe podpisujejo direktorji uprav za obrambo Slovenije.

kandidata napoti na prostovoljno služenje vojaškega roka v skladu z zakonom, pri čemer, če je le mogoče, upošteva kandidatove želje. Vlogo kandidata, ki ga ni bilo mogoče napotiti na prostovoljno služenje vojaškega roka v skladu z njegovimi željami, pristojni upravni organ v soglasju s kandidatom upošteva pri naslednji napotitvi. O kandidatih, ki bodo napoteni na prostovoljno služenje vojaškega roka, se obvesti enoto služenja praviloma trideset dni pred datumom napotitve (11. člen).

Kandidatu se lahko nastop prostovoljnega služenja vojaškega roka na podlagi prošnje in dokazil odloži do naslednje napotitve zaradi bolezni ali poškodbe, rojstva otroka, smrti v ožji družini⁴⁹ in zaradi nujne pomoči družini v primeru naravnih in drugih nesreč (12. člen). Če se kandidat na vabilo oziroma poziv pristojnega upravnega organa za obrambo ne odzove brez upravičenega razloga ali če je bil več kot štiriindvajset ur brez upravičenega razloga samovoljno odsoten s prostovoljnega služenja vojaškega roka, se kandidatu v skladu z 10. členom Uredbe o prostovoljnem služenju vojaškega roka služenje lahko odpove. O odpovedi izda pristojni upravni organ za obrambne zadeve, ki kandidata vodi v evidenci, ugotovitveno odločbo (13. člen).

Pravice in dolžnosti vojakov prostovoljcev so urejene s pravili službe v Slovenski vojski, če s to uredbo ali drugim predpisom posamezno vprašanje ni drugače urejeno (14. člen).

Ministrstvo za obrambo za vojake prostovoljce med prostovoljnim služenjem vojaškega roka zagotavlja zdravstveno varstvo, pokojninsko in invalidsko zavarovanje za ožji obseg pravic in nezgodno zavarovanje (15. člen).

Vojaku prostovoljcu se prostovoljno služenje prekine zaradi razlogov iz 32. in 33. člena⁵⁰ Zakona o vojaški dolžnosti tako, da upravni organ za obrambne zadeve izda o tem odločbo o prekinitvi. Po preteku roka iz odločbe ga napoti na doslužitev prostovoljnega vojaškega roka (16. člen).

⁴⁹ Za ožjo družino se štejejo starši, zakonec, otroci, bratje in sestre.

⁵⁰ V 32. in 33.členu Zakona o vojaški dolžnosti je določeno, da se vojaku med služenjem vojaškega roka prekine prostovoljno služenje zaradi ocene začasno nesposoben, če ga je sodišče obsodilo za kazen več kot tri mesece zapora oziroma zaradi rojstva otroka, smrti ali hude bolezni v družini, udeležbe na mednarodnih srečanjih ali strokovnega, znanstvenega izpopolnjevanja v tujini in na zahtevo republiške športne organizacije zaradi priprav ali udeležbe na svetovnem tekmovanju ali na olimpijskih igrah.

V 17. členu Uredbe o prostovoljnem služenju vojaškega roka je določeno, da prostovoljno služenje vojaškega roka preneha vojaku prostovoljcu, ki :

a) je med prostovoljnim služenjem vojaškega roka ocenjen kot nesposoben za vojaško službo,

b) se je odpovedal prostovoljnemu služenju vojaškega roka v skladu s 13. členom prej omenjene uredbe in

c) je težje kršil vojaško disciplino. V slednjem primeru predlog za prenehanje poda poveljnik enote, v kateri vojak prostovoljec služi vojaški rok. Vojak prostovoljec, ki je služenje prekinil zaradi razlogov, navedenih v alineji b in c, je dolžan povrniti stroške, ki so nastali v okviru njegove napotitve in med prostovoljnim služenjem vojaškega roka.

Noben vojak prostovoljec, ki je služenje prekinil zaradi razlogov, ki jih navaja katerakoli od treh zgoraj omenjenih alinej, ne more ponovno kandidirati za prostovoljno služenje vojaškega roka.

Denarni prejemki vojakov prostovoljcev so prejemki za izvajanje vojaške službe in prejemek po prostovoljnem služenju vojaškega roka. Višino prejemkov se določi na podlagi osnove, ki jo predstavlja minimalna plača v Republiki Sloveniji. To pomeni, da ob nastopu služenja prejemek za izvajanje vojaške službe znaša deset odstotkov, prvi mesec služenja petnajst odstotkov, drugi mesec služenja petindvajset odstotkov, tretji in nadaljnji meseci služenja pa trideset odstotkov minimalne plače. V čas prostovoljnega služenja vojaškega roka se šteje tudi čas odobrene odsotnosti. Vojaku prostovoljcu, ki je uspešno končal služenje, pripada dodatni prejemek v višini šestdeset odstotkov minimalne plače v Republiki Sloveniji⁵¹ (18., 19. in 20. člen).

Kandidatom in vojakom prostovoljcem pripadajo povračila potnih stroškov v skladu s predpisi o povračilih potnih stroškov v zvezi z izvrševanjem vojaške dolžnosti. Stroški za prevoz se vojaku prostovoljcu, ki mu je odobren izhod ob koncu tedna ali za praznike, povrnejo za prevoz z javnim prevoznim sredstvom, katerega uporaba je najbolj smotrna, od kraja prostovoljnega služenja vojaškega roka do kraja njegovega stalnega prebivališča in nazaj (21. člen).

⁵¹ Po izračunu stanje decembra 2004 (minimalna plača avgusta 2004) velja do junija 2005 in znaša ob nastopu služenja 11.750 SIT, prvi mesec služenja 17.625 SIT, drugi mesec 29.375 SIT, tretji 35.250 SIT, po koncu služenja pa 70.500 SIT. Skupaj je to 164.500 SIT.

4.5 PRAVILA SLUŽBE V SLOVENSKI VOJSKI

Pravila službe v Slovenski vojski (Uradni list RS, št. 49/96, 111/2000, 52/2001 in 82/2003) opredeljujejo osnovne pravice in dolžnosti pripadnikov Slovenske vojske, ravnanje, obnašanje in odnose v Slovenski vojski, delo in notranjo službo, varovanje vojaških objektov, orožja in vojaške opreme ter moštva, alarm, vojaške slovesnosti, praznovanja, počastitve in vojaško žalovanje.

- Pravila službe veljajo za vse osebe, kadar opravljajo vojaško službo v Slovenski vojski. Ta pravila se smiselno uporabljajo tudi za osebe, ki opravljajo naloge, ki se štejejo za vojaško službo, kadar so v uniformi, oziroma v izrednem ali vojnem stanju (2. člen).
- Pravila službe se uporabljajo ves čas opravljanja vojaške službe. Službeni čas za pripadnike Slovenske vojske, ki služijo vojaški rok, in za pripadnike vojne sestave obsega ves čas opravljanja vojaške službe (3. člen).
- Vojaško službo vojaške osebe opravljajo v predpisani uniformi. Vrsto in nošenje uniforme določajo predpisi. Uniforma označuje in povezuje pripadnike Slovenske vojske. Kdor jo nosi, predstavlja Slovensko vojsko, zato je vsakdo dolžan skrbeti za čist in negovan videz ter ustrezno obnašanje (33. člen).

4.6 PRAVILNIK O OCENJEVANJU ZDRAVSTVENE SPOSOBNOSTI ZA VOJAŠKO SLUŽBO

Pravilnik o ocenjevanju zdravstvene sposobnosti za vojaško službo (Uradni list RS, št. 80/97, 18/02) vsebuje določene člene, ki se jih uporablja tudi za prostovoljno služenje.

Določajo:

- Organizacijo, postopke in merila za ocenjevanje zdravstvene sposobnosti za vojaško službo za nabornike, vojake na služenju vojaškega roka in vojaške obveznike v rezervni sestavi ter osebe, ki poklicno opravljajo vojaško službo (1. člen).
- Zdravstvene preglede oseb, ki poklicno opravljajo vojaško službo, izvaja zdravstveni center Ministrstva za obrambo Republike Slovenije in po dogovoru tudi drugi specialisti medicine dela, prometa in športa (3. člen).

- Pri odločanju o zdravstveni sposobnosti vojaških obveznikov za vojaško službo in določanju roda oziroma službe ter vojaške evidenčne dolžnosti se po Pravilniku o oceni zdravstvene sposobnosti določa zdravstvena ocena nabornika (9. člen), kakor sledi:
 - sposoben,
 - delno sposoben,
 - začasno nesposoben in
 - nesposoben za vojaško službo.

5 IZVAJANJE PROSTOVOLJNEGA SLUŽENJA VOJAŠKEGA ROKA V REPUBLIKI SLOVENIJI

Obrambni sistem Republike Slovenije je v procesu intenzivnih reform in odločitev vlade, da bo pospešila spremembe v Slovenski vojski, ki bo do leta 2010 postala poklicna oborožena sila, je leta 2002 privedlo do sprejetja sprememb Zakona o obrambi in vojaški dolžnosti. Spremembe so opredelile postopno ukinjanje določenih sestavin vojaške dolžnosti, in sicer prenehanje obveznega služenja vojaškega roka. Kot nadomestilo slednjega se je uvedlo prostovoljno služenje, ki državljanom in državljankam Republike Slovenije omogoča usposabljanje za obrambo domovine. Dr. Igor Kotnik-Dvojmoč je v intervjuju za revijo Obramba dejal, da *»državljanov ne smemo prikrajšati za to temeljno človekovo pravico«,* ter da *»je samopomoč in samoobramba vsakega posameznika njegov naravni interes. Ni samo dolžnost, ampak je tudi pravica«* (Knific, 2002: 9).

5.1 PROMOVIRANJE ZA PROSTOVOLJNO SLUŽENJE VOJAŠKEGA ROKA

Slovenska vojska in Ministrstvo za obrambo si želita, da bi bilo o možnosti za prostovoljno služenje obveščanih čim več državljanov Republike Slovenije oziroma vsi potencialni kandidati. Po zakonu je obveščanje tudi njihova dolžnost, saj šesti člen Uredbe o prostovoljnem služenju vojaškega roka navaja:

- prvič, da mora upravni organ, ki je pristojen za obrambne zadeve⁵², državljane seznaniti o možnosti prostovoljnega služenja vojaškega roka ob vpisu v vojaško evidenco v skladu z zakonom,
- drugič, da mora to storiti z objavami v sredstvih javnega obveščanja in tudi drugače.

V tem poglavju bo posebej govora o dejavniku promoviranja, ki je eden najpomembnejših elementov za popolnjevanje Slovenske vojske z vojaki prostovoljci. Promocija za prostovoljno služenje vojaškega roka je hkrati tudi promocija za zaposlitev⁵³ v Slovenski vojski oziroma za opravljanje vojaške službe v pogodbeni rezervi.

Izdelava celovitega koncepta posredne in neposredne promocije za vse tri načine popolnjevanja Slovenske vojske je ena izmed stalnih ključnih nalog Oddeleka za pridobivanje kadra⁵⁴. V letu 2003 je Oddelek za pridobivanje kadra začel tesneje sodelovati z mediji, predvsem z lokalnimi, na celotnem ozemlju Republike Slovenije in oglaševati možnost zaposlitve, prostovoljnega služenja in pogodbenega služenja v rezervni sestavi Slovenske vojske (Anželj, 2004: 19). Oddelek ima podružnice v Ljubljani, Celju, Kranju, Mariboru, Murski Soboti, Vipavi, Novem mestu in Postojni. V njih so vsaj trije častniki, ki sodelujejo tudi z delavci upravnega dela Ministrstva za obrambo oziroma z upravami in izpostavami za obrambo po Sloveniji.

Promocija oziroma pridobivanje kandidatov za prostovoljno služenje poteka neposredno s predstavitvijo načinov popolnjevanja Slovenske vojske na dnevih odprtih vrat, s sodelovanjem Slovenske vojske na pomembnih slavnostnih ter kulturnih prireditvah, poletnih taborjenjih in s sponzoriranjem interesnih dejavnosti (Anželj 2004: 19). Posebna promocija za pridobivanje kandidatov za prostovoljno služenje je usmerjena k posebnim skupinam: srednješolcem, študentom in brezposelnim ter se izvaja po celotni državi, s čimer je zagotovljena celovita obveščenost.

⁵² Pod to štejejo Uprave oziroma Izpostave za obrambo v Sloveniji.

⁵³ Slovenija beleži relativno visok odstotek nezaposlenosti, zato je ta dejavnik zelo pomemben, obenem pa tudi zanimiv za bodoče kandidate.

⁵⁴ Oddelek za pridobivanje kadra je prištabna enota generalštaba Slovenske vojske in je bil ustanovljen na podlagi scenarija zaposlovanja ter splošnega dolgoročnega programa razvoja in opremljanja Slovenske vojske, projekcije obsega in strukture Slovenske vojske 2010 ter delovne naloge projekta PROVOJ. Izvajal naj bi promocijo vojaškega poklica, pridobival in zaposloval kader za delo v stalni in pogodbeni sestavi Slovenske vojske in promoviral prostovoljno služenje vojaškega roka (Anželj, 2004: 20 in Šket, 2004:14).

Pri posredni promociji pa gre za naslednje pristope: spletne strani, brezplačni telefon, plakati, promocijsko gradivo, televizijsko in časopisno oglaševanje. Vse zainteresirane, ki bi radi izvedeli kaj več in dobili odgovore na vprašanja, vabimo, naj se usmerijo na naslednje naslove: na brezplačno telefonsko številko 080 13 22, na spletno stran www.slovenskavojska.si in na e-naslov naborna.pisarna@mors.si.

Sporočila za javnost, ki jih pripravlja Ministrstvo za obrambo, so eden od pomembnih promocijskih dejavnikov in ponujajo javnosti informacije o prostovoljnem služenju tudi preko novinarskih konferenc.

Poglavitna dejavnost za pridobitev kandidatov za prostovoljno služenje je poleg posredne in neposredne promocije tudi vpliv pripadnikov Slovenske vojske v obliki nekakšne samopromocije vseh pripadnikov Slovenske vojske⁵⁵. Ključnega pomena za pridobivanje kandidatov za prostovoljno služenje so tudi osebna znanstva z zaposlenimi v Slovenski vojski ali z vojaki prostovoljci, ki so že odslužili vojaški rok. Da bodo posredovali spodbudne informacije o Slovenski vojski oziroma o prostovoljnem služenju, je smiselno dobro poskrbeti za njihovo zadovoljstvo.

5.1.1 Seznanitev vojaških obveznikov z dolžnostmi in pravicami

Vojaška evidenca⁵⁶ se vodi ne glede na opustitev izvajanja določenih sestavin vojaške dolžnosti v miru. Vpis vojaških obveznikov se izvede na podlagi podatkov uradne evidence o vseh državljanih razen tistih, ki so na podlagi strokovnega mnenja pristojne zdravstvene organizacije oziroma drugega pristojnega organa zaradi telesne ali psihične prizadetosti očitno nesposobni za vojaško službo in ne bodo vpisani v vojaško evidenco.

Po vpisu v vojaško evidenco pristojni upravni organ za obrambne zadeve seznaniti vojaškega obveznika z dolžnostmi in pravicami vojaškega obveznika, praviloma v koledarskem letu, ko ta dopolni osemnajst let⁵⁷. Vojaške obveznike je treba seznaniti z

⁵⁵ Avtorica naloge se s to trditvijo strinja, saj se promocija Slovenske vojske izvaja s pojavljanjem pripadnikov Slovenske vojske v javnosti. Strinja se tudi s tem, kar je povedal dr. Igor Kotnik-Dvojmoč v intervjuju z Andrejo Jernejčič: *»Denimo tudi tako, da se v javnosti čim več pojavljajo v uniformi Slovenske vojske, da s ponosom in zgledno vojaško urejenostjo ter držo izražajo pripadnost tako pomembni organizaciji, kot je vojska«* (Jernejčič, 2002:11).

⁵⁶ Po določilih Zakona o vojaški dolžnosti (Uradni list RS, št. 108/02-UP1).

⁵⁷ 62. b člen Zakona o vojaški dolžnosti.

vojaško dolžnostjo tako v miru kot v neposredni vojni nevarnosti. Predstaviti jim je treba možnost za prostovoljno služenje vojaškega roka, sodelovanje v pogodbeni rezervi in zaposlitev v Slovenski vojski. Predstavitev prej naštetih možnosti sodelovanja v Slovenski vojski pripravijo predstavniki uprav za obrambo oziroma izpostav za obrambo in člani skupin za pridobivanje kadra. Na seznanitev se povabi vojaške obveznike v manjših skupinah, izjemoma tudi večjih, kar je odvisno od organizacije izvedbe seznanitve.

S sodelovanjem s poveljstvi in enotami Slovenske vojske se seznanitev organizira v vojašnicah na območju uprave za obrambo. Izvajalci⁵⁸ morajo čim bolj razumljivo seznaniti vojaške obveznike z omenjenimi vsebinami in jih predvsem poskušati spodbuditi in navdušiti za sodelovanje v Slovenski vojski. Po koncu seznanitve je treba vojaške obveznike obvestiti o poznejših možnostih za pridobivanje informacij v zvezi z navedenimi temami (Grmek, 2004: 16).

Na tiskovni konferenci, ki je potekala 28. marca 2004 v Celju, je bilo poudarjeno, da je vpis v vojaško evidenco ena od osrednjih nalog MORS, zato bi mu bilo treba pripisati podoben pomen, kot ga je nekoč imel nabor⁵⁹. Ob vpisu v vojaško evidenco izpostava za obrambo vzpostavi prvi stik s potencialnimi kandidati za prostovoljno služenje vojaškega roka, zaposlitev v Slovenski vojski in za pogodbeno opravljanje vojaške službe v rezervni sestavi. Ker je nov način popolnjevanja Slovenske vojske v bistvu na začetku, bi bilo dobro s tem seznaniti širši krog ljudi, to pa je vsekakor zelo učinkovito preko medijev⁶⁰.

5.1.2 Zanimanje za vključevanje v prostovoljno služenje

Država Republika Slovenija je ob svojem nastanku v ustavi zapisala, da je obramba države za državljane obvezna, zato jih je za ta namen tudi usposabljala z obveznim služenjem vojaškega roka. S prehodom na poklicno vojsko, dopolnjeno s pogodbeno rezervo se moralna zavezanost državljanov ni zmanjšala. Zato je Ministrstvo za obrambo

⁵⁸ Avtorica diplomskega dela je mnenja, da izvajalci pri seznanitvi o vseh treh načinih popolnjevanja Slovenske vojske posvetijo posebno pozornost tistemu delu, kjer vojaški obvezniki pokažejo zanimanje oziroma kar jim je trenutno najbližje, to je prostovoljno služenje in zaposlitev v Slovenski vojski.

⁵⁹ Naborniki so na nabor oziroma vido prišli z vozovi, ki so jih okrasili sami, sorodniki in prijatelji, zato naj se seznanitev vojaških obveznikov z dolžnostmi in pravicami izvede tako, da se bo ta tradicija nadaljevala.

⁶⁰ Povzeto po Sporočilu za javnost, V Celju seznanili vojaške obveznike z njihovimi pravicami in dolžnostmi, 29. marec 2004, www.mors.si_tiskovno_sredisce/arhiv/200403/t20040329_5.htm.

ob koncu obveznega služenja vojaškega roka ponudilo nov program, ki je predstavil obliko prostovoljnega služenja vojaškega roka.

Da bi ugotovili, ali bo za prostovoljno služenje vojaškega roka med mlado populacijo zadostno zanimanje, je bilo že v preteklih letih izvedenih nekaj raziskav in anket.

Na kratko bomo pogledali raziskavo in anketo o zanimanju za sodelovanje s Slovensko vojsko oziroma za prostovoljno služenje vojaškega roka:

- Raziskava z naslovom *Stališča slovenske mladine do vojaškega poklica*, ki jo je leta 2003 izvedel Obramboslovno-raziskovalni center Inštituta za družbene vede na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani⁶¹. Na anketni vprašalnik je odgovorilo 1.468 dijakov tretjih letnikov triletnih poklicnih in štiriletnih srednjih šol različnih usmeritev. Raziskava je med drugim ugotavljala tudi odnos mladih do služenja v rezervni sestavi in do prostovoljnega služenja vojaškega roka. Nas bo zanimal le odnos do prostovoljnega služenja vojaškega roka. Anketa je pokazala, da je med delom srednješolske mladine mogoče zaznati težnjo po plačanem prostovoljnem služenju vojaškega roka⁶². Kaže tudi nekoliko večje zanimanje za prostovoljno služenje vojaškega roka kot za sodelovanje v pogodbeni rezervi. Zanimanje za prostovoljno služenje je nekoliko večje pri tistih, ki se uvrščajo v nižji družbeni sloj. Očitno tisti, ki so bolj pripravljeni služiti vojaški rok, vidijo v tem tudi možnost za zaslužek in s tem izboljšanje svojega materialnega položaja (*Stališča slovenske mladine do vojaškega poklica*, 2003:5)⁶³.
- Mini anketa, objavljena na internetu⁶⁴, ki je možne potencialne kandidate povpraševala, ali bi se odločili za prostovoljno služenje vojaškega roka (ni bila strokovno vodena in odraža mnenje samo tistih uporabnikov, ki so se odločili za sodelovanje; teh je bilo 883), je pokazala, da jih to ne zanima kaj dosti.

Spodaj smo v grafu prikazali rezultate te ankete v odstotkih in ugotovili, da se za prostovoljno služenje ni odločilo nekaj več kot polovica oziroma 53 odstotkov

⁶¹ Vsebinsko in metodološko so raziskavo zasnovali in izpeljali izr. prof. dr. Marjan Malešič, izr. prof. dr. Ljubica Jelušič, doc. dr. Vinko Vegič, asist. dr. Maja Garb, mlada raziskovalca Jelena Trifunović in Klemen Grošelj.

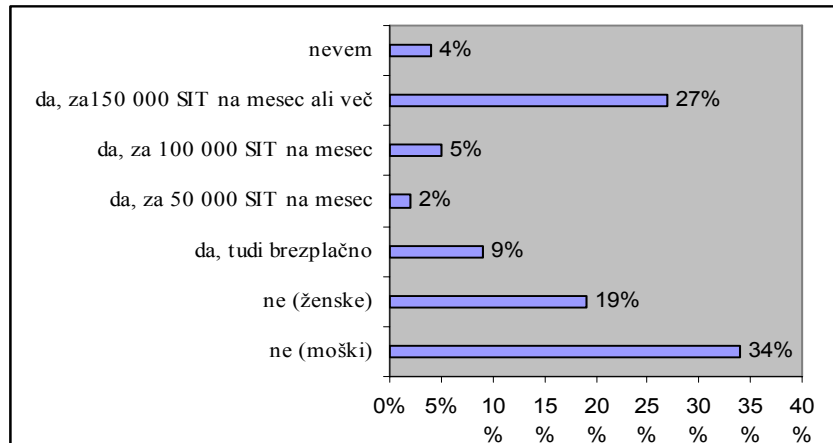
⁶² In sicer kljub odpravi obveznega služenja vojaškega roka.

⁶³ <http://www.mors.si/pdf/2003/raziskava.pdf>

⁶⁴ <http://www.slowwwenia.com/ankete.asp2what=20030811>

anketiranih moških in žensk, za služenje se je odločilo triinštirideset odstotkov, štirje odstotki pa se niso mogli opredeliti.

Graf št. 3: Mini anketa o prostovoljnem služenju vojaškega roka leta 2003



Iz grafa je razvidno, da je devet odstotkov mladih, ki bi se odločili za prostovoljno služenje tudi brez plačila, kar sedemindvajset odstotkov pa je takih, ki bi hoteli biti zelo dobro plačani. Slednje nakazuje, da bi bilo zaradi dobrega plačila več kandidatov. S tem bi se tudi povečali možnost selekcije in odgovornost mladih, da usposabljanje oziroma prostovoljno služenje uspešno zaključijo.

- Med vojaškimi obvezniki, ki so bili rojeni leta 1986 in so bili povabljeni na vpis v vojaško evidenco, je bila izvedena anonimna anketa Vinka Majcna, ki je ugotavljala odnos mladine do Slovenske vojske in služenja v njej. Imela je namen izvedeti, kakšno je zanimanje za prostovoljno služenje vojaškega roka v Slovenski vojski. Več kot štirideset odstotkov vojaških obveznikov je odgovorilo, da jih informacije o prostovoljnem služenju zelo oziroma precej zanimajo, le za dobro desetino vojaških obveznikov so takšne informacije nezanimive. Iz odgovorov je razvidno, da je največje zanimanje za prostovoljno služenje vojaškega roka v Pomurju, kjer je več kot trideset odstotkov vprašanih pokazalo zelo veliko zanimanje, najmanj zanimanja za takšno sodelovanje je na območjih Nove Gorice in Ajdovščine, in sicer komaj devet odstotkov (Majcen, 2005: 20).

Zgornje ugotovitve kažejo, da se mladi zanimajo za prostovoljno služenje vojaškega roka. Z ustreznim obveščanjem o tem bi seznanili širši krog potencialnih kandidatov. Hkrati lahko rečemo tudi, da nekateri tudi sami iščejo informacije o Slovenski vojski.

5.2 STATISTIČNI PRIKAZ ZANIMANJA ZA PROSTOVOLJNO SLUŽENJE

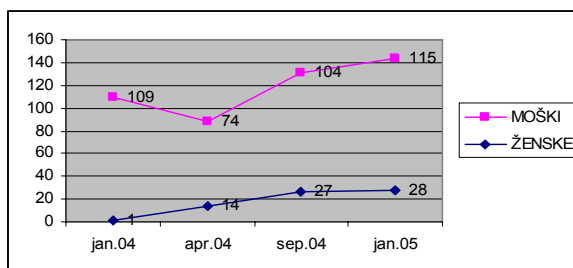
S sprejetjem Uredbe o prostovoljnem služenju vojaškega roka leta 2003 in po prenehanju izvajanja napotitev na obvezno služenje vojaškega roka se je začelo obveščanje o možnostih prostovoljnega služenja vojaškega roka, ki je potekalo v sklopu promocije in pridobivanja kandidatov za zaposlitev v Slovenski vojski oziroma za opravljanje pogodbene rezerve.

V tej točki bo podan statistični prikaz in analiza podatkov glede zanimanja in vključevanja v prostovoljno služenje vojaškega roka. Tako so upravni organi, pristojni za obrambo, oziroma izpostave za obrambo po Sloveniji za prostovoljno služenje vojaškega roka v letu 2004 sprejeli 330 vlog. V nadaljevanju se bomo srečali z naslednjimi kazalci zanimanja za prostovoljno služenje vojaškega roka: (1) spol, (2) starost, (3) izobrazba in (4) regija, ki so pomembni pri našem proučevanju glede zastopanosti kandidatov za prostovoljno služenje vojaškega roka.

(1) Spol. Iz statistike vlog za prostovoljno služenje je razvidno, da je 288 kandidatov in dvainštirideset kandidatk, kar pomeni, da je bilo 87,2 odstotkov moških in 12,8 odstotkov žensk. Slednji rezultat nakazuje, da je prostovoljno služenje še vedno v domeni moških.

Pri proučevanju statističnih podatkov glede zanimanja žensk za prostovoljno služenje vojaškega roka je bilo opaziti, da se je število žensk od prve napotitve dalje povečevalo in to se še nadaljuje, kar prikazuje tudi naslednji graf:

Graf št. 4: Zanimanja za prostovoljno služenje po spolu



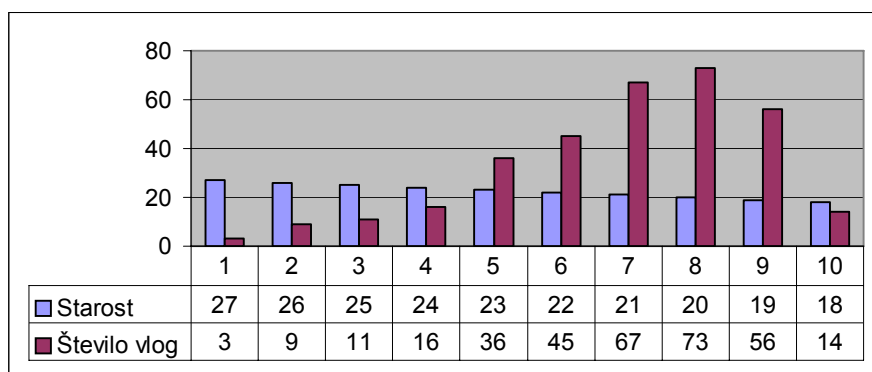
Vir: Ministrstvo za obrambo, 2004

Če podrobneje pogledamo podatke zanimanja žensk za prostovoljno služenje, je bilo iz zbranih podatkov moč ugotoviti, da se je za januarско napotitev na prostovoljno služenje v letu 2004 zanimala ena ženska, za aprilsko štirinajst, za septembrsko pa že sedemindvajset

žensk. Iz grafa je razvidno, da zanimanja žensk za prostovoljno služenje narašča, kar se nadaljuje tudi leta 2005, zato je smiselno več pozornosti nameniti razmišljanju o spremembi stereotipa, da je vojska samo moška institucija. Čim več promocij o prostovoljnem služenju je treba usmeriti v tiste kolektive oziroma šole⁶⁵, kjer je največ žensk.

(2) Starost. Iz statistike vlog za prostovoljno služenje je razviden starostni razpon od osemnajst do sedemindvajset let, ko se izvaja prostovoljno služenje vojaškega roka, kar je za boljše razumevanje prikazano v naslednjem grafu. Zdaleč največ zanimanja je v starostnem razponu od devetnajst do enaindvajset let. V dvajsetem letu starosti je oddalo vlogo kar triinsedemdeset kandidatov. Z vsakim nadaljnjim letom starosti zanimanje močno pada, samo trije kandidati so vlogo oddali v svojem sedemindvajsetem letu. Precej logično je, da je v svojem osemnajstem letu vlogo oddalo le štirinajst kandidatov; morda zaradi tega, ker se mnogi še šolajo ali pa zaradi tega, ker gredo lahko na prostovoljno služenje samo kandidati, ki so že dopolnili osemnajst let.

Graf št. 5: Prikaz zanimanja za prostovoljno služenje glede na starost



Vir: Ministrstvo za obrambo, 2004

Če analiziramo zgornje podatke, ugotovimo, da se za prostovoljno služenje odločijo kandidati med 18. in 25. letom, kar je zelo ugodno, saj je po opravljenem prostovoljnem služenju pravi čas za zaposlitev v Slovenski vojski oziroma za opravljanje pogodbene rezerve. Takrat je človek najdovzetenjši za nova znanja in izkazuje visoko mero ambicioznosti.

Da bi se pridobilo večje število starejših kandidatov za prostovoljno služenje, kar bi pomenilo bolj uravnoteženo zastopanost glede starosti, bo potrebno posvetiti večjo

⁶⁵ Šole; zdravstvena, vzgojiteljska, pedagoška,

pozornost iskanju starejših potencialnih kandidatov na višješolskih in visokošolskih organizacijah oziroma na fakultetah⁶⁶.

(3) Izobrazba. Za uspešen zaključek prostovoljnega služenja vojaškega roka oziroma za uspešno usposabljanje je pomembna tudi izobrazba⁶⁷ kandidatov, ker morajo med služenjem opravljati določena preverjanja znanj. Prav zaradi tega bomo v naslednji tabeli št. 3 prikazali število kandidatov za prostovoljno služenje glede na stopnjo šolske izobrazbe in izračunali odstotke.

Prikazali bomo samo tiste podatke, s katerimi smo razpolagali, jih pridobili od kandidatov oziroma iz centralnega registra prebivalstva (CRP). Podatki, prikazani v spodnji tabeli, so pridobljeni od 287 kandidatov. Sem ni všteti triinštirideset kandidatov, ker niso dostavili potrdila o zaključenem šolanju in zanje torej ni bilo pridobljenih podatkov.

Tabela št. 3: Prikaz števila kandidatov glede na stopnjo izobrazbe v številu in v odstotkih

stopnja izobrazbe	število kandidatov	odstotek
VII – visoka	2	0,7 %
VI – višja	1	0,3 %
V – srednja	154	53,6 %
IV- poklicna	64	22,3 %
kvalificiran	29	10,1 %
polkvalificiran	5	1,7 %
osnovna šola	32	11,1 %

Vir: Ministrstvo za obrambo, 2004

Podatki kažejo, da je več kot polovica kandidatov, to je 154, končalo srednjo šolo⁶⁸ oziroma se šolajo na fakultetah⁶⁹. Štiriinšestdeset kandidatov ima končano poklicno šolo.

Podatki o stopnji izobrazbe oziroma šoli nam pomagajo pri usmerjanju promocije in pridobivanju kandidatov za prostovoljno služenje in nadalje tudi pri pridobivanju kandidatov za zaposlitev oziroma za opravljanje pogodbene rezerve⁷⁰.

⁶⁶ Avtorica naloge je mnenja, da je potrebno to starostno skupino pridobivati s posebnimi pristopi, kot so povabilo študentov na vojaške sejme, vabilo za dan odprtih vrat SV.

⁶⁷ Šolska izobrazba ni pogoj za prijavo za prostovoljno služenje, ampak nam daje usmeritve, ki so pomembne zato, ker pokažejo, kje je potrebno izvajati promocijo oziroma iskati kandidate za prostovoljno služenje.

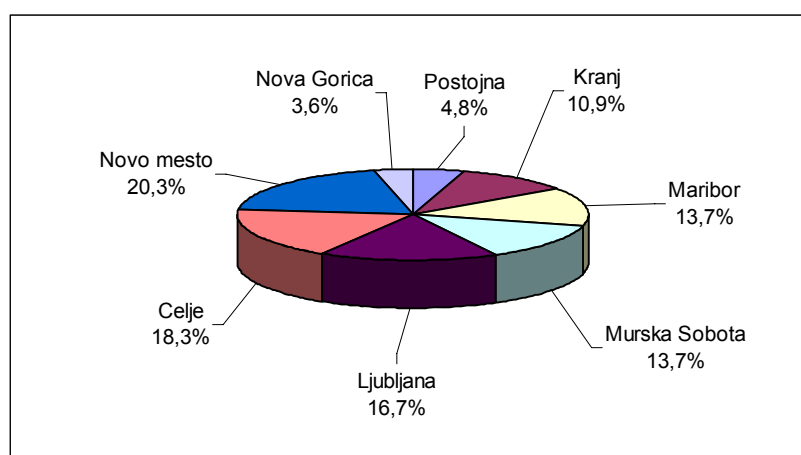
⁶⁸ Po mnenju avtorice diplomske naloge je največ kandidatov s srednjo šolo, to pa zato, ker morajo imeti vsi, ki študirajo, končano srednjo šolo; slednje potrjuje tudi starost iz grafa št. 5.

⁶⁹ Čas pavziranja, čas absolventskega staža oziroma čas brez statusa posamezniki izkoristijo za prostovoljno služenje, da si pridobijo nekaj denarnih sredstev, so zdravstveno zavarovani in jim teče delovna doba.

(4) Regija. Nadalje smo proučevali, v kolikšnem številu so zastopani kandidati za prostovoljno služenje po regijah oziroma po upravah za obrambo. Zaznati je bilo veliko nesorazmernost glede regijske zastopanosti ciljne populacije. Številčno največ zanimanja je bilo v novomeški upravi za obrambo (sedeminšestdeset kandidatov), celjski (dvainšestdeset kandidatov) in ljubljanski upravi (petinpetdeset kandidatov) sledita upravi v Murski Soboti in Mariboru, od katerih ima vsaka po enainštirideset kandidatov, naslednji sta kranjska (šestintrideset kandidatov) in postojnska uprava (šestnajst kandidatov), na koncu je novogoriška uprava (dvanajst kandidatov).

Za lažje razumevanje bomo zgornje podatke izrazili v odstotkih v naslednjem grafu:

Graf št. 6: Zanimanja za prostovoljno služenje po upravah, izraženo v odstotkih



Zanimivo je, da je bilo največ zanimanja za prostovoljno služenje opaziti na Dolenjskem, v celjski regiji in v Ljubljani, kar nam da misliti, da gre za področje z nadpovprečno stopnjo brezposelnosti med mladimi. Vzroke lahko iščemo prav v visoki stopnji brezposelnosti⁷¹, ki jo ta področja potrjujejo, ali ker omenjene uprave zajemajo populacijsko gostejšo poseljenost oziroma širše področje. Podobno stanje potrjuje tudi anketa mladih vojaških obveznikov letnika 1986, ki je pokazala, da je največje zanimanje za prostovoljno služenje v Pomurju, na Dolenjskem in Celjskem, najmanj še pa na območju Nove Gorice oziroma na Primorskem (Majcen, 2005: 20).

⁷⁰ Tudi tu je potrebna šola oziroma najmanj četrta stopnja izobrazbe.

⁷¹ Avtorici diplomske naloge se poraja to vprašanje in skrb, da se kandidati za služenje prostovoljnega vojaškega roka na področjih z visoko stopnjo brezposelnosti odločajo prav zaradi ekonomskega pritiska in negotovosti. Če je temu tako, se boji, da bi znala oznaka »prostovoljno« služenje v slovenskih oboroženih silah začeti pridobivati negativno oznako. Gotovo rešitev pred takšno možnostjo avtorica vidi v vsesplošnem razvijanju in poglobljanju domovinskih čustev in narodnostni pripadnosti, za kar naj bi v prvi fazi poskrbel vzgojno-izobraževalni sistem.

Vzroke za slabo zanimanje za prostovoljno služenje na Primorskem je mogoče iskati v majhnem odstotku nezaposlenih, saj se mladim ponuja delo tudi v sosednji državi Italiji, zato se za služenje odločajo v glavnem tisti, ki imajo veliko željo spoznati življenje v Slovenski vojski in se v njej usposablјati oziroma se v njej zaposliti.

Po proučitvi vseh prej naštetih kazalcev lahko laže in bolje pristopimo k promoviranju in pridobivanju kandidatov za prostovoljno služenje, da bi to postalo številčnejše in kvalitetnejše. Na ta način bi pridobili tudi ustrežnejše kandidate za nadaljnje vključevanje v druge oblike popolnјevanja Slovenske vojske.

5.3 PROSTOVOLJNO SLUŽENJE V VOJAŠNICAH SLOVENSKE VOJSKE

Koncept razvoja Slovenske vojske do leta 2004 je določal, da se v letu 2003 ustanovi Center za usposablјanje v Vipavi⁷², kjer se bodo usposablјali kandidati za poklicne vojake, vojake pogodbene rezerve, vojake rodov in služb in enote Slovenske vojske. Pod okriljem Centra za usposablјanje Vipava delujejo tudi učne skupine za prostovoljno služenje vojaškega roka, ki so nastanjene v vojašnicah Bohinjska Bela, Murska Sobota, Novo mesto in Postojna, v katerih se usposablјajo prostovoljci na služenju vojaškega roka. Center za usposablјanje Vipava zagotavlja učni skupini poveljujoči kader in podporo pri načrtovanju usposablјanja ter materialne podlage za usposablјanje. Zagotovitev delovanja učne skupine za prostovoljno služenje izvaja enota vojašnice in vojaška zdravstvena služba vojašnice, v kateri je učna skupina. Center za usposablјanje Vipava je strokovno nadrejen poveljniku učne skupine, usmerja potek usposablјanja in ga nadzoruje. Dnevni raspored usposablјanja v posamezni učni skupini predpiše Center za usposablјanje Vipava⁷³.

⁷² V Vojašnici Janka Premrla–Vojka v Vipavi je bila 14. marca 2003 slovesnost ob ustanovitvi osrednjega centra za usposablјanje v Slovenski vojski in ob začetku usposablјanja poklicnih vojakov v njem. Ustanovitev vipavskega centra pomeni del priprav na odpravo naborniškega sistema in uvedbo popolnoma poklicne vojske (MG, 2003: 7).

⁷³ Povzeto po poročilu o zaključku analize usposablјanja vojakov na prostovoljnem služenju vojaškega roka v Centru za usposablјanje Vipava za april 2004, za junij 2004, za januar 2005.

5.3.1 Cilji usposabljanja in napotitev na prostovoljno služenje

Temeljna naloga centra za usposabljanje oziroma učne skupine v vojašnicah je usposobiti kandidate, ki pridejo na prostovoljno služenje. Ti imajo različna vojaška ter splošna predznanja, so različno motivirani za delo v vojski in imajo različne sposobnosti dojemanja, ki so na primer pogojene s trenutno sposobnostjo dojemanja in pogojena z intenzivnostjo usposabljanja.

Na podlagi nenehnega spremljanja stanja se skladno z ugotovitvami organizira dnevno tematsko usposabljanje. Na ta način se odpravljajo slabosti, kot je pomanjkanje določenega znanja ali spretnosti ter dvigujejo psihofizične sposobnosti.

Cilj programa je usposobiti kandidate v vojaških veščinah, ki jim bodo omogočile učinkovito preživetje na bojišču in samostojno opravljanje bojnih nalog v različnih pogojih, ter doseči ustrezno raven psihofizične pripravljenosti za delo v Slovenski vojski.

Takoj po prihodu v vojašnico so kandidati seznanjeni s cilji, potekom usposabljanja ter normami in kriteriji, ki jih morajo doseči na koncu usposabljanja. Usposabljuje se po programu temeljnega vojaškega strokovnega usposabljanja. Namenjeno je tudi tistim, ki nimajo odsluženega vojaškega roka in se želijo zaposliti v Slovenski vojski. Usposabljanje traja šestdeset delovnih dni oziroma 396 ur. Delovni čas usposabljanja vojakov prostovoljcev traja od sedmih zjutraj do petih popoldan, kar pomeni, da so po zaključenem dnevnem usposabljanju prosti. Prav tako so prosti konec tedna in ob državnih praznikih. Po odhodu pripadnikov stalne sestave učne skupine domov je za disciplino odgovoren dežurni častnik. Prihode in odhode konec tedna nadzira pripadnik stalne sestave učne skupine po rednem seznamu. Vojaki so se dolžni ravnati po Pravilih službe v Slovenski vojski in hišnem redu vojašnice. Poveljnik učne skupine med vojaki prostovoljci odredi starešine spalnic⁷⁴ in odreja redarje in vsakodnevno predaja dežurnemu častniku vojašnice seznam prostovoljcev, ki ostajajo čez noč ali konec tedna v vojašnici. Center za usposabljanje Vipava zagotavlja pogoje za izvajanje pristočasnih dejavnosti in dejavnosti celostne skrbi za pripadnike, ki so na voljo vojakom prostovoljcem po zaključenem dnevnem usposabljanju.

⁷⁴ Slovenska vojska je zagotovila po spolu ločeno nastanitev.

Vojak prostovoljec ob pričetku usposabljanja v skladu s programom usposabljanja opravi slovesno prisego in med prostovoljnim služenjem ne opravlja stražarskih nalog in nalog, povezanih z bojno pripravljenostjo Slovenske vojske v miru⁷⁵.

Ministrstvo za obrambo je spodbudilo generalštab Slovenske vojske, naj izdelava letni načrt sprejema kandidatov za prostovoljno služenje vojaškega roka. S tem se je določilo datume napotitve, trajanje služenja glede na program usposabljanja, enote in število kandidatov, ki bodo sprejeti na prostovoljno služenje vojaškega roka, ter ostale pogoje, ki jih morajo izpolnjevati kandidati⁷⁶.

V skladu z načrtom se je prva napotitev na prostovoljno služenje izvedla 12. januarja 2004, in sicer v vojašnicah Bohinjska Bela, Murska Sobota, Novo mesto in Postojna. Druga napotitev se je izvedla 19. aprila 2004 v vojašnicah Novo mesto in Bohinjska Bela. Tretja napotitev je potekala 20. septembra 2004 v vseh štirih vojašnicah oziroma učnih skupinah, ki jim je bilo določeno, da sprejmejo od najmanj deset do največ štirideset kandidatov.

Za nemoteno izvajanje napotitev kandidatov na prostovoljno služenje vojaškega roka so bili izdelani računalniški programi za vodenje evidence in izdelavo dokumentov za prostovoljno služenje. Pripravljen je bil obrazec pogodbe o prostovoljnem služenju vojaškega roka, ki jo v skladu z uredbo z izbranimi kandidati sklene Ministrstvo za obrambo. Sektor za vojaške zadeve je izvedel usposabljanje delavcev uprav za obrambo ter pripravil usmeritve za vodenje evidence vlog in izvedbo napotitev na prostovoljno služenje vojaškega roka⁷⁷.

Upravni organ za obrambne zadeve oziroma izpostave za obrambo so po prenehanju izvajanja napotitve na obvezno služenje vojaškega roka in s sprejetjem Uredbe o prostovoljnem služenju vojaškega roka začele sprejemati vloge za prostovoljno služenje vojaškega roka. Od zbranih vlog ni bilo moč napotiti 72 kandidatov zaradi zdravstvene nesposobnosti oziroma ker so se odpovedali prostovoljnemu služenju, tako da je bilo na prostovoljno služenje napotenih 258 kandidatov.

⁷⁵ Povzeto po poročilu o zaključku analize usposabljanja vojakov na prostovoljnem služenju vojaškega roka v Centru za usposabljanje Vipava za april 2004, za junij 2004, za januar 2005.

⁷⁶ Povzeto po Uredbi o prostovoljnem služenju vojaškega roka (5. člen).

⁷⁷ Povzeto po poročilu o zaključku analize usposabljanja vojakov na prostovoljnem služenju vojaškega roka v Centru za usposabljanje Vipava za april 2004, za junij 2004, za januar 2005.

Januarja je bilo napotnih 96, aprila 67 in septembra 95 kandidatov prostovoljcev, kar je podrobneje prikazano v naslednji tabeli.

Tabela št. 4: Številčni prikaz napotnih na prostovoljno služenje v letu 2004

UPRAVA ZA OBRAMBO	VOJAŠNICA				NAPOTENI
	US Bohinjska Bela	US Murska Sobota	US Novo mesto	US Postojna	
CELJE	19	5	15	9	48
KRANJ	21	0	2	4	27
LJUBLJANA	12	1	15	14	42
MARIBOR	9	16	7	3	35
MURSKA SOBOTA	7	19	1	2	29
NOVA GORICA	6	0	0	6	12
NOVO MESTO	4	0	50	0	54
POSTOJNA	0	0	1	10	11
SKUPAJ	78	41	91	48	258

Vir: Ministrstvo za obrambo, 2004

Tabela prikazuje število kandidatov za prostovoljno služenje po učnih skupinah vojašnic in po upravah za obrambo. Razberemo lahko, da se posamezniki odločajo za prostovoljno služenje čim bliže svojemu domu. To je najbolj opazno pri postojnski upravi, kjer so se vsi razen enega odločili za služenje v vojašnici Postojna. Skoraj isto velja za novomeško upravo, kjer so se skoraj vsi razen štirih odločili za prostovoljno služenje v bližnji vojašnici Novo mesto. Slednje narekuje, da se kandidatom prostovoljno služenje omogoči čim bliže domu, zaradi česar bi bilo v te namene potrebno organizirati več vojašnic po Sloveniji.

5.3.2 Organizacija usposabljanja vojakov prostovoljcev

Usposabljanje vojakov prostovoljcev se izvaja po programu temeljnega vojaškega strokovnega usposabljanja⁷⁸, kar pomeni, da za vojake prostovoljce veljajo isti pogoji kot za kandidate za poklicne vojake. Načrtovanje usposabljanja se izvaja v skladu z metodologijo načrtovanja, izobraževanja in usposabljanja v Slovenski vojski, programom temeljnega vojaškega strokovnega usposabljanja in učnim načrtom.

⁷⁸ Program je bil zapisan pod številko 811-01-4/2003-3 iz dne 25. februarja 2003.

Pri načrtovanju usposabljanja so izdelani naslednji dokumenti: analiza pogojev in možnosti za izvedbo usposabljanja, ukaz za organizacijo in izvedbo usposabljanja vojakov na prostovoljnem služenju vojaškega roka ter osnovni generacijski dokumenti.

Poveljniki učnih skupin imajo pred vsakim sprejemom vojakov prostovoljcev tedenske priprave in izvajajo priprave za usposabljanje za podrejene inštruktorje pred izvedbo posamezne zahtevne teme, načrtujejo priprave za zahtevnejše vsebine usposabljanja v mesečnem načrtu usposabljanja in vsak dan za naslednji dan izvajajo priprave na usposabljanje s podrejenimi, za zahtevnejše vsebine usposabljanja pa najmanj tri dni pred usposabljanjem. Izvajalci usposabljanja izvajajo vsakodnevne individualne priprave in so dolžni pred pričetkom izvajanja usposabljanja izdelati učne priprave⁷⁹.

Usposabljanje poteka s klasično intendantsko opremo (vojaka nabornika) v uniformi. Teorijo kandidati pridobivajo v učilnicah, prakso pa s predpisanimi bojnimi sredstvi za izvedbo programa temeljnega vojaškega strokovnega usposabljanja in z osebno oborožitvijo vojakov ter izvajalcev usposabljanja. Vadišča za usposabljanje so v neposredni bližini vojašnic, ki so v lasti Ministrstva za obrambo. Za izvedbo streljanja uporabljajo strelišča v Apačah, Novem mestu, na Bloški polici in Baču. Večdnevno terensko usposabljanje se izvaja na poligonu na Baču. Zaključno preverjanje za vse učne skupine poteka v vojašnici Bohinjska Bela in na vadišču v Apačah.

Strokovna vojaška literatura je za vojake prostovoljce in pripadnike stalne sestave na voljo v vojašnicah, vendar so tamkajšnje knjižnice skromnejše, predvsem pa premorejo premalo novejšo strokovno vojaško literaturo. Vojaki dobijo najbolj osnovno literaturo pri pouku (fotokopije).

Usposabljanje se izvede v celotnem obsegu ur, predvidenem v osnovnih generacijskih dokumentih. Težišče usposabljanja je na praktičnih postopkih in urjenju s poudarkom na pravilnosti in popolnosti postopkov. Tako se izpolnjujejo splošni in posebni cilji, saj vojaki pridobijo vojaške veščine, ki jim omogočajo učinkovito preživetje na bojišču in pri samostojnem opravljanju bojnih nalog v različnih bojnih, terenskih, vremenskih in časovnih razmerah.

⁷⁹ Povzeto po poročilu o zaključku analize usposabljanja vojakov na prostovoljnem služenju vojaškega roka v Centru za usposabljanje Vipava za april 2004, za junij 2004, za januar 2005.

5.3.3 Preverjanje usposobljenosti vojakov prostovoljcev

Na koncu vsakega usposabljanja je preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti vojakov prostovoljcev, ki se izvaja na podlagi *Norm in kriterijev za preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti in izurjenosti vojakov Slovenske vojske*. Med prostovoljnim služenjem sprotno preverjajo in ocenjujejo vojake prostovoljce iz vsebin programa⁸⁰, da bi dosegli cilje, na koncu prostovoljnega služenja pa poteka še zaključno preverjanje za vse tiste, ki so bili prisotni najmanj petinosemdeset odstotkov ur usposabljanja.

Preverjanje usposobljenosti vojakov prostovoljcev iz vsebin programa se je izvajalo za vse tri generacije prostovoljcev⁸¹ in je zajelo 226 vojakov prostovoljcev:

- Preverjanje iz teoretičnih znanj zahteva poznavanje splošnih vojaških predpisov, mednarodnega vojnega prava in poznavanje postrojitenih pravil. Tega preverjanja se je udeležilo 221 vojakov prostovoljcev, pet⁸² se ga ni udeležilo. Šest vojakov prostovoljcev preverjanja ni uspešno opravilo.
- Preverjanje gibalnih spretnosti zajema fizično preverjanje, ki se izvaja v skladu z Navodilom za preverjanje in ocenjevanje gibalnih sposobnosti zaposlenih v MORS-u, razporejenih na vojaške dolžnosti. To preverjanje je opravljalo enako število vojakov prostovoljcev kot preverjanje iz teoretičnih znanj in dosegli so enake rezultate.
- Preverjanje praktičnih veščin in postopkov se izvaja v skladu z Elaboratom zaključnega preverjanja in z Osnutkom norm in meril za preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti in izurjenosti vojakov ter enot Slovenske vojske. Preverja se postopke iz vsebin osnove postrojitenih pravil, splošna taktika, sanitetni pouk, inženirja, zveze in radiološko, kemično in biološko orožje. Tega preverjanja se je udeležilo 220 vojakov prostovoljcev, šest⁸³ pa ne. Pet vojakov prostovoljcev preverjanja ni uspešno opravilo.

⁸⁰ Program Temeljnega vojaškega strokovnega usposabljanja zajema vsebine iz teoretičnih znanj, gibalnih spretnosti in praktičnih veščin ter postopkov.

⁸¹ Tu imamo v mislih januarško, aprilsko in septembrsko generacijo vojakov prostovoljcev na prostovoljnem služenju vojaškega roka.

⁸² Štirje so bili odsotni zaradi bolezni in eden zaradi osebnih razlogov.

⁸³ Pet jih je bilo odsotnih zaradi bolezni in eden zaradi osebnih razlogov.

Za boljše razumevanje prej naštetih podatkov glede preverjanja in ocenjevanja bomo te prikazali po generacijah napotitve v naslednji tabeli.

Tabela št. 5: Prikaz preverjanja in ocenjevanja vojakov prostovoljcev za leto 2004

število vojakov prostovoljcev	januarska generacija	aprilska generacija	septemberska generacija	skupaj
na začetku	96	67	95	258
odpoved oz. prekinitvev	6	11	15	32
preverjani	90	56	80	226
odsotni ⁸⁴	3	1	2	6
neuspešni	2	1	2	5
uspešni	85	54	76	215

Vir: Center za usposabljanje Vipava, 2004, 2005

Iz tabele je razbrati, da je prostovoljno služenje vojaškega roka zaključilo 226 vojakov prostovoljcev. Le enajst vojakov prostovoljcev⁸⁵ ni uspešno zaključilo temeljnega vojaškega strokovnega usposabljanja, ker so bili odsotni ali preverjanja niso uspešno opravili.

Ali je vojak prostovoljec na zaključnem preverjanju⁸⁶ pokazal vse svoje znanje in sposobnosti, je zanimalo tudi Center za usposabljanje Vipava, zato je v ta namen pripravil anketo. Nas je zanimala naslednja trditev.

- Trditev »Na zaključnem preverjanju sem lahko pokazal vse svoje znanje in sposobnosti,« je bilo mogoče ovrednotiti z oceno od ena do pet. Rezultati ankete so bili naslednji: sedeminštirideset odstotkov vojakov prostovoljcev se je odločilo za oceno odlično, osemindvajset odstotkov za prav dobro, petnajst odstotkov za dobro, pet odstotkov za zadostno in pet za nezadostno⁸⁷. To nakazuje, da je kar 75 odstotkov

⁸⁴ Zaradi bolezni oziroma osebnih razlogov.

⁸⁵ Teh enajst vojakov prostovoljcev ne bo prejelo dodatka za uspešno zaključeno prostovoljno služenje vojaškega roka, kljub temu da so vojaški rok odslužili.

⁸⁶ Pri sklepnem preverjanju usposobljenosti druge generacije vojakov prostovoljcev v vojašnici Bohinjska Bela sta bila tudi načelnik generalštaba slovenske vojske generalmajor Ladislav Lipič in nekdanji minister za obrambo dr. Anton Grizold, ki je na koncu obiska dejal: » Po vsem, kar sem videl, in po pogovoru z vojaki sem prepričan, da so kandidati dobili veliko novega znanja in izkušenj, koristnih za življenje. Naj omenim le osvojitvev orientacijskih spretnosti in spoznavanja življenja v naravi, predvsem pa izboljšanje osnovnega znanja z vojaškega področja.« (Škrjanc, 2004: 12).

⁸⁷ Povzeto po anketi Centra za usposabljanje Vipava za vse tri generacije vojakov prostovoljcev.

vojakov prostovoljcev na zaključnem preverjanju zelo dobro pokazalo vse svoje znanje.

Kako so vojaki prostovoljci uspešni pri usposabljanju, je odvisno tudi od njih samih. Motiviranost je bila ves čas usposabljanja na visoki ravni, na kar kažejo naslednje ugotovitve:

- V prvi generaciji je bila velika želja po vojaškem znanju, kar je pozitivno vplivalo na motivacijo izvajalcev usposabljanja.
- V drugi generaciji je bila motiviranost malo nižja, a še vedno visoka. Poveljniki oddelkov so delali primerjavo s prvo generacijo, od katere je bila druga generacija slabša predvsem po dojemanju učne snovi, obvladovanju postopkov in disciplini. Proti koncu usposabljanja se je pod vplivom boljših rezultatov vojakov prostovoljcev motiviranost dvignila. Visoka motiviranost vojakov prostovoljcev za pridobivanje znanja je pozitivno vplivala na dvig motiviranosti pripadnikov stalne sestave Slovenske vojske.
- V tretji generaciji je bila motiviranost tako izvajalcev usposabljanja kot vojakov dobra in se je stopnjevala skladno z zahtevnostjo ter količino terenskega usposabljanja. Vojaki prostovoljci so bili v veliki večini motivirani in pripravljeni na izzive usposabljanja, čeprav je v povprečju generacija pokazala bistveno nižjo stopnjo dojemljivosti za učenje in urjenje spretnosti kot prejšnji dve generaciji. V času usposabljanja ni bilo izrednih dogodkov zaradi hujšega kršenja vojaške discipline⁸⁸.

Med prostovoljnim služenjem je vojakom prostovoljcem zagotavljal psihološko oskrbo psiholog⁸⁹ Centra za usposabljanje Vipava, ki jih je obiskal na začetku in koncu usposabljanja, saj potrebe po pogostejših obiskih psihologa vojaki niso pokazali. Duhovna oskrba je bila omogočena večkrat v vojašnicah in enkrat na terenu.

Center za usposabljanje Vipava je vojakom prostovoljcem, ki so zaključili prostovoljno služenje vojaškega roka, vpisal v vojaško knjižico čas služenja vojaškega roka in vojaško

⁸⁸ Povzeto po poročilu o zaključku analize usposabljanja vojakov na prostovoljnem služenju vojaškega roka v Centru za usposabljanje Vipava za april 2004, za junij 2004, za januar 2005.

⁸⁹ Psiholog Matej Torkar je izdelal anketo, na katero so odgovarjali vojaki prostovoljci vseh treh generacij.

evidenčno dolžnost⁹⁰ ter dokumentacijo o prostovoljnem služenju za vojaka prostovoljca poslal upravnim organom za obrambne zadeve oziroma izpostavam za obrambo, ki vodijo vojaka prostovoljca v vojaški evidenci.

5.3.4 Odsotnost vojakov prostovoljcev od usposabljanja

V tem podpoglavju si bomo pogledali odsotnost od usposabljanja, ki je eden pomembnih dejavnikov, da se vojak na prostovoljnem služenju vojaškega roka ne usposobi. Vojaki prostovoljci so odsotni bodisi zaradi zdravstvenih ali drugih osebnih razlogov⁹¹.

Zdravstvene težave, ki jih ima vojak prostovoljec med prostovoljnem služenjem, se ocenjuje po Pravilniku o ocenjevanju zdravstvene sposobnosti za vojaško službo. Vojak je v posamezni fazi lahko odsoten od usposabljanja ne glede na vrsto bolezni ali poškodbe usposabljanja največ dvajset odstotkov delovnih dni⁹², vendar skupno v vseh fazah usposabljanja največ štiriindvajset delovnih dni⁹³. V odsotnost se štejejo le tisti delovni dnevi, ko je vojak odsoten od usposabljanja. Za odsotnost iz zdravstvenih razlogov se šteje zdravljenje v bolnišnici, stacionarno zdravljenje v vojašnici in domača nega. Odsotnost odobri zdravnik vojaške ambulante. Če se na začetku zdravljenja predvideva, da bo zdravljenje trajalo več, kot je dovoljeno število dni za posamezno fazo ali skupno, se takega vojaka praviloma napoti na ponovno oceno zdravstvene sposobnosti za vojaško službo (17. člen).

Če vojak prekorači dovoljeno število dni odsotnosti od usposabljanja, se ga napoti na oceno zdravstvene sposobnosti za vojaško službo, in sicer na podlagi predložene ustrezne zdravstvene dokumentacije⁹⁴.

Odsotnost⁹⁵ od usposabljanja je posledica vse slabšega zdravstvenega stanja vojakov prostovoljcev, kar je razvidno iz poročila Centra za usposabljanje Vipava. V njem je zabeleženo, da je bilo zdravstveno stanje vojakov ob prihodu nejasno, saj velik odstotek

⁹⁰ Na osnovi Pravilnika o vojaški knjižici se v peti oddelek vojaške knjižice vpiše enota in čas služenja vojaškega roka in v skladu s prvim odstavkom petega člena Navodila o specialnosti in vojaško evidenčnih dolžnosti vpiše vojaško evidenčna dolžnost 11101 z dodatkom 00.

⁹¹ Osebnostne razloge štejejo za neopravičeno odsotnost.

⁹² Po tem pravilniku je vojak prostovoljec lahko odsoten od usposabljanja do 79, 2 uri.

⁹³ To število dni je veljalo takrat, ko je bilo še obvezno služenje vojaškega roka, ki je trajal sedem mesecev.

⁹⁴ Vojakom prostovoljcem se ocena sposobnosti za vojaško službo poda v skladu z Zakonom o vojaški dolžnosti in Pravilnikom o ocenjevanju zdravstvene sposobnosti za vojaško službo (Uradni list RS, št. 80/97).

⁹⁵ V skladu z Zakonom o vojaški dolžnosti (62. člen) ima vojak pravico do izredne odsotnosti.

vojakov pred prihodom na služenje ni opravil zdravniškega pregleda (večina je imela opravljene zdravniške preglede v letih 1998-2002)⁹⁶. Zato je prišlo pri posameznikih do povečanja nekaterih zdravstvenih težav, ki so vplivale na njihovo usposobljenost in število ur njihove odsotnosti. Med usposabljanjem je bilo opaziti zdravstvene težave, ki so bile posledice starih poškodb, predvsem kolena, nekaj pa je bilo tudi ostalih zdravstvenih težav, do katerih je prišlo že dolgo pred prijavo na služenje prostovoljnega vojaškega roka⁹⁷.

Ko vojak prostovoljec po programu temeljnega vojaškega strokovnega usposabljanja doseže šestdeset ur odsotnosti, kar je petnajst odstotkov ur celotnega usposabljanja, poveljnik učne skupine za vojaka prostovoljca poda predlog o prekinitvi prostovoljnega služenja vojaškega roka. Razlogi za odsotnost so lahko osebni: posameznik se odloči odstopiti od usposabljanja in napiše izjavo o odstopu. Lahko pa so zdravstvene narave, vojak prostovoljec zboli oziroma ima zdravstvene težave in mora ponovno pridobiti oceno zdravstvene sposobnosti za vojaško službo.

Upoštevanje Pravilnika o ocenjevanju zdravstvene sposobnosti, ki dovoljuje dvajsetodstotno odsotnost vojakov prostovoljcev zaradi bolezni pripelje do velikega števila ur odsotnosti od usposabljanja, kar je bilo opaziti pri septembrski generaciji vojakov prostovoljcev. Dvanajst vojakov prostovoljcev je bilo ocenjenih kot začasno nesposobnih za vojaško službo⁹⁸.

Zaradi slednjega menimo, da bi bilo smiselno zgornji Pravilnik v delu, ki dovoljuje dvajsetodstotno odsotnost od usposabljanja zaradi zdravstvenih težav, prilagoditi oziroma uskladiti s programom temeljnega vojaškega strokovnega usposabljanja, ki dovoljuje samo petnajst odstotkov odsotnosti, da lahko posamezniki uspešno zaključijo prostovoljno služenje vojaškega roka.

⁹⁶ Res je, da je kandidat za prostovoljno služenje, ki je zdravniški pregled in nabor opravil že v času, ko je veljalo obvezno služenje vojaškega roka, podal samo izjavo, v kateri je navedel, da po zadnjem naboru ni prišlo do sprememb zdravstvenega stanja. V teh primerih se kandidata ni napolnilo na ponovni zdravniški pregled pred nastopom prostovoljnega služenja.

⁹⁷ Avtorica diplomske naloge se s to trditvijo strinja in dodaja, da poškodbe oziroma težave kandidata za prostovoljno služenje niso bile take, da bi ga motile v vsakdanjem življenju na služenju vojaškega roka pa se težave pojavijo zaradi velikih prihofizičnih obremenitev.

⁹⁸ Vir: Ministrstvo za obrambo, 2004.

Pri pregledu podatkov glede števila ur odsotnosti od usposabljanja je bilo opaziti, da se je odsotnost vojakov prostovoljcev od usposabljanja iz generacije v generacijo večala. Vedno več vojakov prostovoljcev je zahtevalo ocenitev zdravstvene sposobnosti.

V januarski generaciji je bila odsotnost od usposabljanja skoraj osem odstotna, v aprilski nekaj čez enajst odstotna in v septembski že skoraj petnajst odstotna. To je podrobneje prikazano v naslednji tabeli:

Tabela št. 6: Število ur odsotnosti od usposabljanja vojakov prostovoljcev

generacije napotitve	število vojakov prostovoljcev	število ur odsotnosti ⁹⁹	odstotek odsotnosti
januarska generacija	96	2.948	7,7
aprilaska generacija	67	3.020	11,4
septembska generacija	95	5.543	14,7

Vir: Center za usposabljanje Vipava, 2004,2005

Pri primerjanju podatkov januarske in septembske generacije, kar je številčno primerljivo, opazimo, da je bila odsotnost v septembski generaciji skoraj podvojena. Pri slednji je bilo zato še enkrat več odpovedi oziroma prekinitev prostovoljnega služenja.

Ker je iz zgornjih podatkov razbrati, da se odsotnost vojakov prostovoljcev od usposabljanja zvišuje, bi bilo smiselno, da se postopki za prekinitev prostovoljnega služenja čim prej zaključijo. Medtem ko teče postopek za prekinitev, se vojaku prostovoljcu šteje, da služi vojaški rok in mu pripadajo iz tega tudi izhajajoče pravice, kot so zdravstveno, nezgodno in pokojninsko zavarovanje in denarno nadomestilo.

5.3.5 Intervju s poveljnikom učne skupine vojašnice Postojna

Intervju je bil izveden s poročnikom Ivanom Simšičem, poveljnikom učne skupine vojašnice v Postojni. Zanimalo nas je, ali so se kateri vojaki prostovoljci bolj zanimali za usposabljanje, ali so preverjali svoje sposobnosti oziroma zmožnosti glede sodelovanja s Slovensko vojsko, ali se je število ženskih prostovoljk povečevalo in če se je, kako je to vplivalo na delo v skupini, in v kakšni meri je odsotnost vojaka prostovoljca od usposabljanja vplivala na to, da ni mogel uspešno zaključiti prostovoljnega služenja.

⁹⁹ V to število ur je všteta odsotnost vojaka prostovoljca od usposabljanja do izdaje odločbe o prekinitvi prostovoljnega služenja vojaškega roka.

- Vprašanje: Ali so se kateri vojaki prostovoljci bolj zanimali za usposabljanje, ali so preverjali svoje sposobnosti oziroma zmožnosti glede sodelovanja s Slovensko vojsko?

Poročnik Ivan Simčič: Če pogledamo najprej prvo generacijo vojakov prostovoljcev, ki so začeli januarja 2004, lahko govorimo, da je bila ta generacija predvsem takšna, da je prišla na prostovoljno služenje z nekim navdušenjem nad samim življenjem v vojski in ne z velikim ciljem, da bi se v vojski zaposlili. Lahko bi rekli, da so na nek način prišli služiti domovini, kot je zahteval prejšnji naborniški sistem. Teh je bilo več kot polovica. V prvi generaciji so bili samo fantje, v drugi in tretji generaciji smo dobili mešano skupino. Tu se je že opazilo, da so prišli na prostovoljno služenje z določenim namenom, da želijo nadaljevati vojaško kariero v Slovenski vojski, vendar najprej želijo preveriti svoje sposobnosti, da bodo pri sebi čutili večjo gotovost in bodo bolj prepričani. V trimesečnem poskusnem obdobju so opravili program temeljnega vojaškega strokovnega usposabljanja in šele potem z Ministrstvom za obrambo sklenili petletno pogodbo.

Opaziti je bilo, da so v prvi generaciji na prostovoljno služenje prišli zato, da bi spoznali vojaško življenje. Vojaki prostovoljci so bili v drugi in tretji generaciji samostojnejši kot v prvi, imeli so večjo samodisciplino, bolj so bili motivirani in izkazovali večje zanimanje za dodatno pridobivanje znanja na tem področju, povečala se je tudi stopnja osebne odgovornosti.

- Vprašanje: Ali se je število žensk prostovoljk povečalo? Če se je, kako je to vplivalo na delo?

Poročnik Ivan Simčič: V prvi generaciji prostovoljcev ni bilo žensk na prostovoljnem služenju, v drugi in tretji pa so bile in se je njihovo število povečevalo. V učni skupini, ki sem ji poveljeval, je bilo iz razgovorov z ženskami opaziti, da so tudi one, prav tako kot moški, želele preveriti svoje sposobnosti, vendar je bilo slednje pri ženskah očitnejše. Za prostovoljno služenje so se odločile, da bi ugotovile, ali so sploh sposobne, zmožne za vojaško kariero ali ne. Skupine, v katere so bile vključene ženske, so bile bolj homogene, vojaki prostovoljci so si med seboj pomagali, se spodbujali in motivirali, kar zelo pozitivno vpliva na delo v učni skupini in zato je prav in nadvse zaželeno, da se tudi ženske vključujejo v prostovoljno služenje.

- Vprašanje: V kakšni meri je odsotnost vojaka prostovoljca od usposabljanja vplivala na to, da ni mogel uspešno zaključiti prostovoljnega služenja?

Poročnik Ivan Simčič: Pri usposabljanju vojakov prostovoljcev sem opazil, da nekateri ne opravijo preverjanja, ki je pogoj za uspešno zaključeno usposabljanje. Program temeljnega vojaškega usposabljanja, ki poteka trinajst tednov, predpisuje, da mora vojak prostovoljec biti prisoten vsaj 85 odstotkov ur, kar pomeni, da je lahko odsoten 59, 4 ure. Ko je vojak odsoten to število ur, pomeni, da mora poveljnik učne skupine podati predlog o prekinitvi usposabljanja Centru za usposabljanje Vipava. Ta mora vojaku prostovoljcu prekiniti usposabljanje. Opažam, da je iz generacije v generacijo vedno več vojakov, ki prekinjajo prostovoljno služenje zaradi zdravstveni težav, kar je bilo zaslediti tudi v času obvezništva. Mislim, da se sedanja mladina premalo ukvarja s športom in vse preveč časa prebije pred računalniki in televizijo. Ne dosegajo tako dobrih rezultatov pri preverjanju gibalnih spretnosti, kot jih predpisuje program, zato je potrebno veliko njihovega in našega truda, da sčasoma dosežejo zadovoljivo raven. Naj še omenim, da med vodenjem prostovoljnega služenja nisem podal niti enega predloga za prekinitve zaradi kršenja discipline. Kandidati so namreč prišli prostovoljno in so precej motivirani, da usposabljanje uspešno zaključijo.

5.3.6 Anketa z udeleženci prostovoljnega služenja

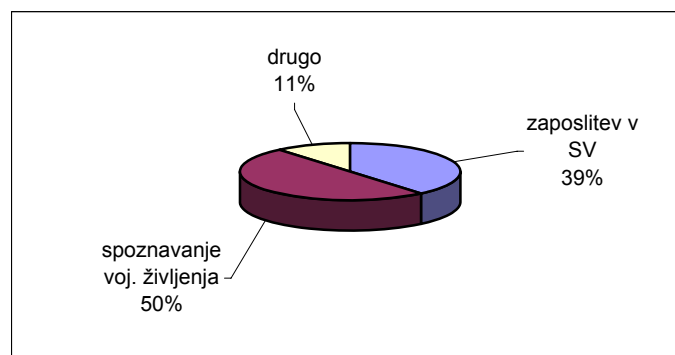
Zaradi pomena projekta prostovoljnega služenja vojaškega roka pri oblikovanju novega načina popolnjevanja Slovenske vojske je Center za usposabljanje Vipava želel izvedeti, kako so vojaki prostovoljci zadovoljni z usposabljanjem v vojašnicah Slovenske vojske. Zato je pripravil anketo, ki je bila izvedena v učnih skupinah vojašnic Bohinjska Bela, Postojna, Murska Sobota in Novo mesto.

Na vprašanja so odgovarjali vojaki prostovoljci na prostovoljnem služenju vojaškega roka v letu 2004. Anketa je bila izvedena na koncu vsakega usposabljanja. Izpolnjevalo jo je 214 anketirancev. V januarski generaciji je v njej sodelovalo 89 vojakov prostovoljcev, v aprilski 47 v in v septemberski 78 anketirancev.

Anketa je anonimne narave, vsebuje devet sklopov vprašanj, za navedene trditve pa je bilo možno podati oceno od ena do pet, pri čemer je pet najvišja ocena. Predvsem nas je zanimalo vprašanje: »Kakšni so razlogi za vključitev v usposabljanje?«

Pri analiziranju januarske generacije smo na podlagi vprašanja, kakšni so razlogi za vključitev v usposabljanje, ugotovili, da se je zaradi želje po spoznavanju vojaškega življenja prijavila polovica kandidatov, 39 odstotkov je bilo takšnih, ki so vedeli, da se želijo zaposliti v Slovenski vojski in se hoteli predhodno preveriti, enajst odstotkov pa je bilo takšnih, ki so navedli razne druge razloge, kar je razvidno tudi iz naslednjega grafa.

Graf št. 7: Razlogi za vključitev, izraženi v odstotkih, za januarsko generacijo vojakov prostovoljcev



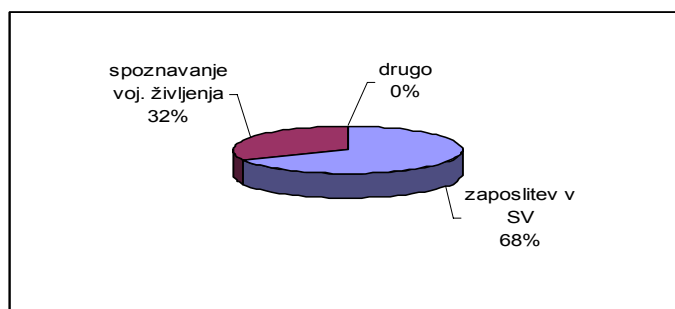
Vir: Center za usposabljanje Vipava, 2004

Tak rezultat vojakov prostovoljcev je bilo do neke mere pričakovati, saj kandidati, ki so se odločili za prostovoljno služenje, niso natanko vedeli, v kaj se spuščajo, ker je bilo zanje vse novo¹⁰⁰. Želeli so spoznati vojaško življenje in pridobiti vojaške izkušnje. To potrjuje tudi vojak prostovoljec prve generacije Marko Avguštin, ki je v intervjuju spregovoril z novinarko revije Slovenska vojska Meto Grmek. Povedal je: »Moja podoba o vojski je bila pred prihodom nekoliko drugačna od zdajšnje, saj sem si predstavljal, da bo več fizičnih naporov in strožji poveljniki, ki nas bodo urili tudi v psihičnih naporih.«

Pri aprilski generaciji je bilo stanje že nekoliko drugačno. Najprej opazimo, da se je močno (kar za 29 odstotkov) povečal delež tistih, ki so prišli zato, da bi se zaposlili v Slovenski vojski, temu sorazmerno se je zmanjšal delež tistih, ki so prišli zaradi želje po spoznavanju vojaškega življenja. Razvidno je tudi, da v kategorijo *drugo* ni bil uvrščen noben kandidat.

¹⁰⁰ Kandidati so poznali obvezno služenje vojaškega roka, niso pa si predstavljali prostovoljnega služenja, zato so bili rezultati ankete raznoliki.

Graf št. 8: Razlogi za vključitev, izraženi v odstotkih, za aprilsko generacijo vojakov prostovoljcev

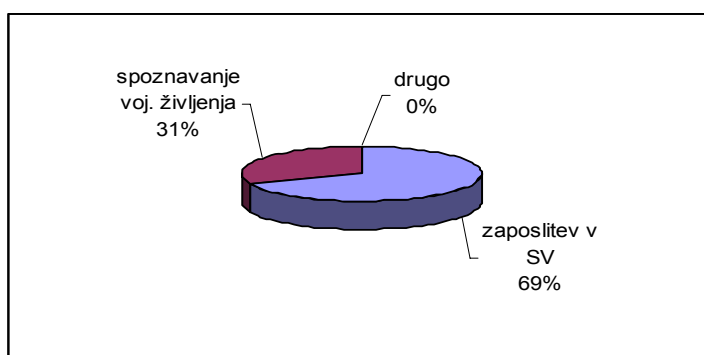


Vir: Center za usposabljanje Vipava

Rezultat anketnega vprašanja, prikazan v zgornjem grafu, bi lahko pripisali tudi dejstvu, da sta se promoviranje in obveščnost o prostovoljnem služenju vojaškega roka zelo razširila in povečala, s čimer je bilo kandidatom ponujeno veliko informacij o usposabljanju v vojašnicah. Anketiranci so lahko ugotovili, da je lažje opraviti temeljno vojaško strokovno usposabljanje med prostovoljnim služenjem kot med zaposlitvijo v Slovenski vojski¹⁰¹. Drugi razlog je lahko tudi, da program temeljnega vojaškega strokovnega usposabljanja lahko opravijo čim bližje svojemu domu, preden se zaposlijo.

Zelo podobno stanje z aprilsko generacijo prostovoljcev lahko razberemo iz grafa št. 9, ki prikazuje odločitve septemberske generacije. Delež odločenih za zaposlitev v Slovenski vojski se je povečal še za eden odstotek, in sicer na račun tistih, ki so se za prostovoljno služenje odločili zaradi želje po spoznavanju vojaškega življenja.

Graf št. 9: Razlogi za vključitev izraženi v odstotkih za septembersko generacijo vojakov prostovoljcev



Vir: Center za usposabljanje Vipava, 2004

Na podlagi anketnega vprašanja o tem, kakšni so razlogi za vključitev v usposabljanje, lahko ugotovimo, da iz generacije v generacijo narašča razlog zaposlitev v Slovenski

¹⁰¹ Morda je temu tako, saj se take informacije zelo hitro širijo.

vojski. Pri skupnem izračunu je razlog za zaposlitev znašal približno 58 odstotkov, spoznavanje vojaškega življenja pa 38 odstotkov. Iz rezultatov je bilo moč ugotoviti, da se vojaki prostovoljci želijo zaposliti v Slovenski vojski, prej pa želijo preveriti svoje sposobnosti in zmožnosti.

6 ZANIMANJE VOJAKOV PROSTOVOLJCEV ZA NADALJNJE SODELOVANJE V SLOVENSKI VOJSKI

Na tem mestu bomo na kratko podali nekaj razmišljanj in podatkov o vključevanju vojakov prostovoljcev v nadaljnje oblike popolnjevanja; in sicer v obliki redne zaposlitve ali kot opravljanje pogodbene rezerve, kar kaže na to, da prostovoljno služenje vojaškega roka ni samo sebi namen, ampak baza, iz katere se lahko črpa kandidate za vojaško službo.

Članek¹⁰² iz revije Slovenska vojska z naslovom »*Navdušeni prostovoljci na zaključnem terenskem usposabljanju*«, potrjuje prejšnje navedbe, saj je vojak prostovoljec Aleks Draksler, star 21 let, povedal: »*V vojski se želim zaposliti, ker je delo dinamično, polno adrenalina in poteka v naravi. Prošnjo za zaposlitev sem že oddal in upam, da bom šel čim prej v Vipavo na drugo fazo usposabljanja. Rad bi bil v desetem motoriziranem bataljonu, ki sodeluje v tujini. Usposabljanje prostovoljcev je dinamično in približno takšno, kot sem si ga predstavljal. Naučili smo se tudi precej pozitivnega, kar manjka v civilnem življenju, kot na primer usklajeno delo v skupini in poslušnost.*«

Za sklenitev pogodbenega razmerja med vojaki prostovoljci in Ministrstvom za obrambo se uporabljajo zakonski predpisi, ki smo jih navedli v točki 4 te diplomske naloge, in določajo posebne pogoje¹⁰³ za sprejem v delovno razmerje. Naj omenimo tudi zadnjo spremembo Zakona o vojaški dolžnosti iz leta 2002, ki v 62. členu v alineji č določa, da ima vojak, ki prostovoljno odsluži vojaški rok, prednost pri zaposlitvi v Slovenski vojski oziroma pri sklenitvi pogodbe o prostovoljnem služenju v pogodbeni rezervi.

Pri proučevanju podatkov o vojakih prostovoljcih, ki so leta 2004 uspešno zaključili prostovoljno služenje vojaškega roka, je moč razbrati, da se je za nadaljnje sodelovanje

¹⁰² Povzetek članka iz revija Slovenska vojska, leto XII/6.

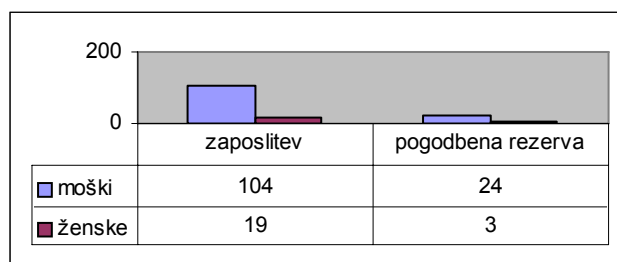
¹⁰³ Pogoje smo opisali v 3.4.1 podpoglavju z naslovom stalna sestava SV.

s Slovensko vojsko zanimalo nekaj več kot polovica vojakov prostovoljcev, in sicer natančneje 69,8 odstotkov. Od 215 vojakov prostovoljcev, ki so prostovoljno služenje uspešno končali, se za nadaljnje sodelovanje s Slovensko vojsko zanimalo kar 150 vojakov¹⁰⁴, in sicer je 123 kandidatov pokazalo interes za zaposlitev v Slovenski vojski, za vključitev v pogodbeno rezervo pa je spraševalo 27 kandidatov.

V nadaljevanju bomo v grafih natančneje prikazali zanimanje vojakov prostovoljcev oziroma kandidatov za vključitev v pogodbeno rezervo in za zaposlitev v Slovenski vojski, in sicer po istih kazalcih, kot smo jih proučevali pri prostovoljnem služenju vojaškega roka: (1) spol, (2) starost, (3) izobrazba, (4) regija, z namenom, da bomo med seboj primerjali.

(1) Spol. Iz statistike vlog vojakov prostovoljcev za nadaljnje sodelovanje s Slovensko vojsko je razvidno, da je 128 takšnih kandidatov in 22 kandidatki, kar podrobneje prikazuje naslednji graf.

Graf št. 10: Prikaz zanimanja za pogodbeno rezervo in za zaposlitev po spolu



Vir: Ministrstvo za obrambo, 2004

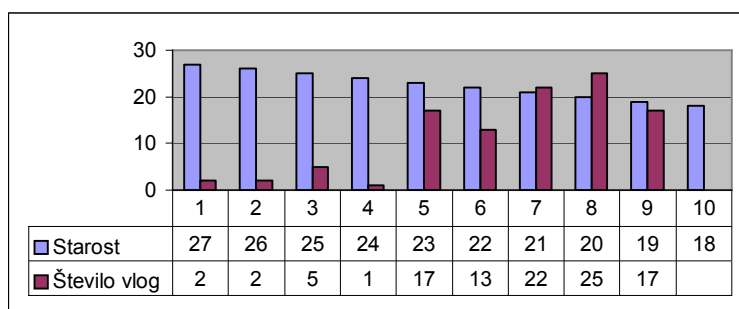
Zanimanje za zaposlitev in za pogodbeno rezervo po spolu je prikazano v zgornjem grafu, zato bomo v nadaljevanju podatke podali v odstotkih. Za nadaljnje sodelovanje s slovensko vojsko se je zanimalo skoraj 15 odstotkov žensk natančneje (14,7%) in nekaj čez 85 odstotkov moških (85,3%). Iz teh podatkov lahko razvidimo, da je razmerje med moškimi in ženskami, ki se želijo še naprej sodelovati s Slovensko vojsko, enako razmerju med moškimi in ženskami, ki se odločijo za prostovoljno služenju vojaškega roka. To pomeni, da se tisti, ki se odločijo za prostovoljno služenje, v veliki meri odločijo tudi za nadaljno sodelovanje s Slovensko vojsko. Zanimivo je, da se je pri ženskah odstotek celo povečal natančno za dva odstotka, kar si lahko razlagamo tako, da so po odsluženem

¹⁰⁴ Ti podatki so zajeti samo do konca leta 2004.

prostovoljnem vojaškem roku premagale še zadnje negotovosti in se potrdile, da so tudi one sposobne za vojaško službo.

(2) Starost. Naslednji graf prikazuje starostni razpon od 18 do 27 let. Po opravljenem prostovoljnem služenju je pravi čas za zaposlitev v Slovenski vojski oziroma za vključevanje v pogodbeno rezervo. Največ zanimanja je v prvem starostnem razponu, in sicer od 19 do 23 let, z vsakim nadaljnjim letom pa zanimanje močno pada. Pri 18. letu starosti ni bilo zanimanja, ker so kandidati bodisi še v srednji oziroma na poklicni šoli.

Graf št. 11: Prikaz zanimanja za pogodbeno rezervo oz. za zaposlitev glede na starost.

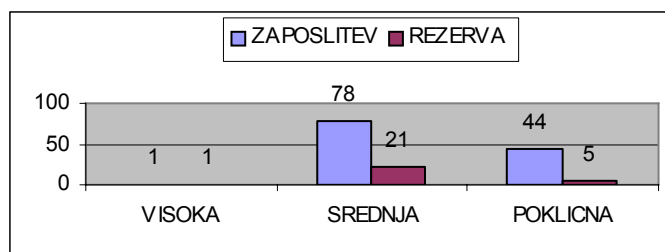


Vir: Ministrstvo za obrambo, 2004

Če te podatke primerjamo s podatki o zanimanju za prostovoljno služenje vojaškega roka, ugotovimo, da so vojaki prostovoljci, ki se zanimajo za nadaljnje sodelovanje v Slovenski vojski, stari tudi 22 in 23 let, za prostovoljno služenje pa se v največji meri zanimajo kandidati v starostni skupini od 19 do 21 let.

(3) Izobrazba. Več kot polovica kandidatov ima srednjo izobrazbo, kar pomeni, da bo dobila vojska preko prostovoljnega služenja veliko kandidatov s srednjo izobrazbo, kar je dobro, saj je slednje v interesu Slovenske vojske in je tudi trenutno največja potreba. Stopnja izobrazbene ravni kandidatov je prikazana v spodnjem grafu.

Graf št. 12: Prikaz števila kandidatov za zaposlitev po stopnji izobrazbe



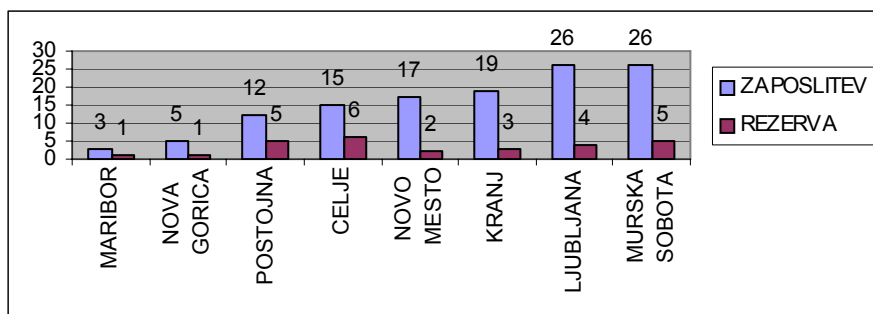
Vir: Ministrstvo za obrambo, 2004

Za nadaljnje sodelovanje s Slovensko vojsko se zanima 66 odstotkov vojakov prostovoljcev s srednjo izobrazbo, 32,7 odstotkov s poklicno in nekaj čez en odstotek

(1,3%) z visoko šolo. Ti podatki se ujemajo s podatki o zanimanju za prostovoljno služenje¹⁰⁵.

(4) Regija. V grafu številka 13 je prikazano zanimanja vojakov prostovoljcev za zaposlitev in pogodbeno rezervo v Slovenski vojski po regijah oziroma po upravah za obrambo. S tem bi radi prikazali, v katerih krajih je največ zanimanja za nadaljnje sodelovanje s Slovensko vojsko.

Graf št. 13: Prikaz zanimanja za pogodbeno rezervo oz. za zaposlitev po upravah



Vir: Ministrstvo za obrambo, 2004

Največ vojakov prostovoljcev se jeanimalo za zaposlitev v Slovenski vojski v murskosoboški upravi; ljubljanska je na drugem, kranjska uprava pa na tretjem mestu. Največ zanimanja za pogodbeno rezervo je bilo v celjski, postojnski in murskosoboški upravi.

Zaključimo lahko, da je največ zanimanja za nadaljnje sodelovanje v Slovenski vojski v murskosoboški upravi (20,7 odstotkov), sledijo ljubljanska (20 odstotkov), kranjska (15,7 odstotkov), celjska (14 odstotkov), novomeška (12,6 odstotkov), postojnska (11,3 odstotkov), novogoriška (4 odstotkov) in mariborska uprava (2,7 odstotkov).

Večina vojakov prostovoljcev je opravila prostovoljno služenje vojaškega roka in s tem tudi program temeljnega vojaškega strokovnega usposabljanja zelo blizu svojega doma, tako jim ni bilo potrebno na to usposabljanje v Center za usposabljanje Vipava v Vipavo.

Proučevanje vojakov prostovoljcev za nadaljnje sodelovanje v Slovenski vojski po istih kazalcih, kot smo jih uporabili za proučevanje zanimanja za prostovoljno služenje vojaškega roka je pomagalo, da laže in bolje pristopimo k promoviranju in pridobivanju kandidatov za prostovoljno služenje, da bi to postalo številčnejše in kvalitetnejše. Na ta

¹⁰⁵ Pri prostovoljnem služenju vojaškega roka je bilo največ zanimanja kandidatov s srednjo šolo in s poklicno šolo.

način bi pridobili tudi ustrežnejše kandidate za vključevanje v druge oblike popolnjevanja Slovenske vojske.

7 ZAKLJUČEK

Slovenija je zaradi sprememb v mednarodnem okolju, vse manjšega števila rojstev, razlogov, ki izhajajo iz zdravstvene nesposobnosti nabornikov, vse množičnejšega ugovora vesti vojaški dolžnosti ter mnenja nekaterih političnih strank, da je obvezniško služenje vojaškega roka¹⁰⁶ neprimerno, oblikovala nov model služenja vojaškega roka. Pri oblikovanju tega načina služenja se je precej opirala na spoznanja in izkušnje drugih držav, vendar je slovenski model prostovoljnega služenja vojaškega roka posebnost.

Prav prej našteje spremembe so narekovale sprejetje raznih pravnoregulatornih dokumentov, ki urejajo področje obrambe. Posebej so zanimive spremembe in dopolnitve že obstoječih Zakona o obrambi in Zakona o vojaški dolžnosti v letu 2002 ter na osnovi zadnjega izdana Uredba o prostovoljnem služenju vojaškega roka v letu 2003. Ta zakonodaja omogoča vsem državljanom in državljanke Republike Slovenije v starosti od 18 do 27 let, ki še niso odslužili vojaški rok in so sposobni za vojaško službo ter niso uveljavljali pravice do ugovora vesti vojaški dolžnosti, služenje vojaškega roka na podlagi prostovoljne odločitve. Prostovoljno služenje se je začelo izvajati v letu 2004 v vojašnicah Slovenske vojske, in sicer v učni skupini vojašnic Bohinjska Bela, Novo mesto, Murska Sobota in Postojna. Vojaku prostovoljcu nudi usposabljanje po programu TVSU, ki je enak tudi za kandidate za poklicne vojake in se izvaja tri mesece oziroma 13 tednov in za ta čas dobi denarno nadomestilo. Ko vojaki prostovoljci uspešno zaključijo prostovoljno služenje in se želijo zaposliti v Slovenski vojski, ne gredo v Center za usposabljanje Vipava, kjer se izvaja program TVSU, ampak lahko takoj podpišejo pogodbo za zaposlitev in gredo na nadaljnje usposabljanje.

S pomočjo rezultatov, ki smo jih proučevali in zbrali o prostovoljnem služenju vojaškega roka za leto 2004, in sicer za vse tri generacije vojakov prostovoljcev, smo prišli do nekaj zanimivih zaključkov. Z njihovo pomočjo lahko potrdimo oziroma ovržemo naše hipoteze.

¹⁰⁶ Za mladega fanta pa je obvezno služenje vojaškega roka pomenilo prelomnico v življenju. Po pripovedovanju posebno starejših ljudi je služenje vojaškega roka naredilo iz fanta moža.

- Splošno hipotezo, da je prostovoljno služenje vojaškega roka nova oblika usposabljanja državljanov za obrambo domovine na prostovoljni osnovi in nudi posamezniku možnost, da preveri svoje sposobnosti in zmožnosti za nadaljnje vključevanje v Slovensko vojsko, lahko na podlagi pridobljenih odgovorov vojakov prostovoljcev in intervjuja poveljnika učne skupine ter statističnih podatkov vključevanja vojakov prostovoljcev v nadaljnje oblike popolnjevanja oboroženih sil, potrdimo.

Posameznikom prostovoljno služenje nudi možnost, da v tem času ugotovijo, ali so sposobni, da se potem vključijo v prostovoljno pogodbeno rezervo ali se zaposlijo v Slovenski vojski. Te navedbe potrjujejo ugotovljeni statistični podatki in tudi izvedene ankete, saj kažejo, da se je več kot polovica vojakov prostovoljcev odločilo za prostovoljno služenje z namenom, da se kasneje zaposlijo v Slovenski vojski. Tudi poveljnik učne skupine vojašnice Postojna je opazil, da se posamezniki vključujejo v prostovoljno služenje zaradi zaposlitve, in sicer bi radi prej preverili svoje sposobnosti in se pripravili za nadaljnjo kariero v Slovenski vojski. Posebej je bilo to preverjanje samega sebe opaziti pri vojakinjah prostovoljkah.

Avtorica diplomske naloge meni, da je prav, da je mladim državljanom in državljankeam ponujena možnost, da se v času prostovoljnega služenja vojaškega roka preverijo, ali so sposobni opravljati vojaški poklic ali ne. Ko vojaki prostovoljci na služenju vojaškega roka ugotovijo, da biti vojak ni to, kar so pričakovali, nimajo nobene obveznosti do države ampak morajo samo zaključiti prostovoljno služenje. Če se vojak prostovoljec odloči za karierno pot v Slovenski vojski, pa vojska dobi vojaka, ki ve, zakaj se je odločil, ker mu je všeč biti vojak¹⁰⁷. Prav zaradi tega je smiselno, da se čim več promovira prostovoljno služenje vojaškega roka in potem iz prijavljenih vojakov prostovoljcev, ki so uspešno zaključili služenje, izbere potencialne kandidate za nadaljnje vključevanje v Slovensko vojsko.

- Prve izvedbene hipoteze, da je zastopanost kandidatov za prostovoljno služenju vojaškega roka glede na spol, starost, izobrazbo ter razporeditev po regijah enakomerna, ne moremo potrditi oziroma jo moramo ovreči.

¹⁰⁷ Po našem mnenju se vojaki prostovoljci za nadaljnje sodelovanje v Slovenski vojski ne odločijo samo zaradi denarja, ampak tudi zaradi veselja do vojske.

Če pogledamo zastopanost po spolu, ugotovimo iz podatkov, da je prostovoljno služenje vojaškega roka še vedno v domeni moških saj podatki za leto 2004 kažejo, da se je zanj odločilo skoraj 87 odstotkov moških in samo nekaj manj kot 13 odstotkov žensk.

Pri pregledu statističnih podatkov zanimanja za prostovoljno služenje vojaškega roka glede na starost ugotovimo, da je večina v starostni skupini od 19 do 21 let¹⁰⁸, kar je zelo ugodno za nadaljnjo zaposlitev v Slovenski vojski oziroma za sklenitev pogodbe za opravljanje pogodbene rezerve. Za sprejemanje določenih vojaških znanj pa je zelo dobro, da je skupina starostno homogena.

Izobrazbena struktura kandidatov je tudi neenakomerna, saj podatki kažejo, da je največ zanimanja med kandidati, ki imajo končano srednjo¹⁰⁹ in poklicno šolo¹¹⁰, kar je zelo primerno za nadaljnje sodelovanje s Slovensko vojsko, zelo malo pa jih ima višjo ali visoko šolo. Za pridobivanje slednjih je pomembno, da se izvaja promocija za prostovoljno služenje po univerzah. Pomembno vrsto promocije avtorica vidi tudi v bivših obrambnih dnevih, tako da bi šolam in dijakom in študentom omogočili en šolski dan, da bi se seznanili s Slovensko vojsko.

Med zelo pomembne podatke, do katerih smo prišli s proučevanjem, lahko prištejemo tudi regijsko zastopanost kandidatov za prostovoljno služenje, ki kaže veliko nesorazmernost. Večina jih je iz jugovzhodnega dela, zelo malo pa z zahodnega dela Slovenije, zato je na slednje smiselno usmeriti več promoviranja oziroma več promocijskih dejavnosti same vojske na tem področju¹¹¹.

- Naslednja izvedbena hipoteza, ki pravi, da je vzrok za neuspešno zaključeno prostovoljno služenje vojaškega roka predvsem odsotnost od usposabljanja zaradi zdravstvenih, osebnih in drugih razlogov, je v celoti potrjena.

Država Slovenija je s prostovoljnim služenjem vojaškega roka omogočila državljanom in državljanke usposabljanje za obrambo države v vojašnicah Slovenske vojske. Pri tem je zelo pomembno, da vsak, ki nastopi prostovoljno služenje, to tudi uspešno zaključi, tako da opravi program temeljnega vojaškega strokovnega usposabljanja. Če pa je vojak

¹⁰⁸ Statistični podatki zanimanja vojakov prostovoljcev za nadaljnje sodelovanje s Slovensko vojsko glede starosti kažejo podobne rezultate, s tem da se tu vključujejo tudi 22- in 23-letniki.

¹⁰⁹ Posredni podatki kažejo, da je od teh srednješolcev veliko študentov, ki pavzirajo oziroma trenutno nimajo statusa ali pa so tik pred diplomom.

¹¹⁰ V mislih imamo poklicne, srednje, višje in visoke šole, kjer je največ mladih obeh spolov.

¹¹¹ Skupina za promocijo iz Vipave in Uprava za obrambo Nova Gorica sta v nedeljo, 8. maja 2005, na letališču v Ajdovščini pripravili ogled opreme, oborožitve in vozil Slovenske vojske. Delavci novogoriške Izpostave za obrambo in člana skupine za promocijo so obiskovalcem predstavljali možnosti zaposlovanja v vojski, vključevanja v pogodbeno rezervo in prostovoljno služenje vojaškega roka.

prostovoljec med služenjem odsoten od usposabljanja po programu TVSU več kot petnajst odstotkov ur, ne more uspešno zaključiti prostovoljnega služenja. S pomočjo statističnih podatkov smo prišli do ugotovitev, da se odsotnost vojakov prostovoljcev od usposabljanja iz generacije v generacijo povečuje, kar je povzročilo, da 16,7 odstotkov vojakov prostovoljcev ni uspešno zaključilo prostovoljnega služenja. Zato je posebej potrebno proučiti vzroke za odsotnost od usposabljanja, ki je največkrat posledica zdravstvenih težav kandidatov. Zdravniške preglede je zato potrebno izvajati dosledno, zlasti bi bilo potrebno preverjati¹¹² fizično kondicijo kandidatov pred nastopom prostovoljnega služenja.

Ker je odsotnost vojakov prostovoljcev od usposabljanja zaradi prej navedenih vzrokov vse večja in s tem tudi narašča število ur odsotnosti, bi bilo smiselno, da se postopki glede prekinitve prostovoljnega služenja čim prej zaključijo. Čas, ko postopek teče, se vojaku prostovoljcu šteje v služenje vojaškega roka, prav tako mu ves čas odsotnosti pripadajo tudi iz pogodbe izhajajoče pravice, kot je zdravstveno, nezgodno in pokojninsko zavarovanje in denarno nadomestilo.

Za prostovoljno služenje vojaškega roka se kaže precejšnje zanimanje, ki narašča iz generacije v generacijo. V letu 2004 je usposabljanje uspešno zaključilo 215 vojakov prostovoljcev in od teh se je več kot polovica odločila tudi za nadaljnje sodelovanje v Slovenski vojski. Če bi bilo mogoče opraviti izpit za rokovanje z orožjem, ki bi ga upoštevali tudi v vsakdanjem življenju, izpit iz taborjenja in vozniški izpit, bi služenje vojaškega roka mogoče postalo še zanimivejše in privlačnejše za mlade ljudi. Seveda naj bi se te dejavnosti izvajale po končanem dnevnem usposabljanju. V tem kontekstu je mogoče razmišljati tudi, da bi prostovoljno služenje vojaškega roka trajalo tri mesece nepretrgoma.

Prostovoljno služenje vojaškega roka ni samo usposabljanje za obrambo domovine, je življenjska izkušnja, lahko pa je izziv za začetek poklicne vojaške kariere oziroma za sklenitev opravljanja pogodbene rezerve.

¹¹² Za preverjanje gibalnih spretnosti kandidatov naj bi se uporabljala ista merila, ki se jih uporablja za kandidate, ki se želijo zaposliti oziroma opravljati pogodbeno rezervo.

8 LITERATURA IN PRILOGE

1. Adanić, Stejpan; Tatalović, Siniša (1993): Oružane snage–novačenje i molilizacija, Otvoreno sveučilište, Zagreb.
2. Anželj, Ernest (2004): Pridobivanje kadra za profesionalno sestavo slovenske vojske, 2004, Ljubljana.
3. Arh-Sevšek, Majda (1995): Oblikovanje Slovenske vojske – usposabljanje vojaških obveznikov v 1. fazi, diplomska naloga, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
4. Bajec, Anton et all (1993): Slovar Slovenskega knjižnega jezika IV; SAZU, DZS; Ljubljana.
5. Bebler, Anton, (2000): »The Publics Role in the Democratic Control Over the Armed Forces in Slovenia«. International security, mass media and public Opinion, Katedra za obramboslovje, FDV, Ljubljana, str. 139 – 148.
6. Bric, Roman (2004): »Ne verjamem, da se mladi na Primorskem manj zanimajo za vojaški poklic«. Slovenska vojska, str. 12-15.
7. Centa, Aleš (2003): »Postavljeni temelji projekta PROVOJ«. Slovenska vojska, št.11, str. 8-9.
8. Faris, John H. (1984): Economic and noneconomic Factors of Personnel Recruitment and Retention in the AVF, Armed Forces and Society, Vol. 10, No. 2, Winter.
9. Geršak, Teodor (1986): Problem zavračanja služenja vojaškega roka v državah EGS, Teorijain praksa, št. 7-8, leto 1986, Ljubljana.
10. Geršak, Teodor. NATO – njegova preobrazba in Slovenija. Ljubljana, 1995.
11. Gorjanc, Nataša (2002): »Reforma nemške vojske«. Slovenska vojska, 18. januar 2002, str. 22.
12. Grizold, Anton (1992): Razpotja nacionalne varnosti – Obramboslovne raziskave v Sloveniji, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
13. Grizold, Anton (1998): Prespektvie sodobne varnosti: iz obramboslovnih raziskav II., Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
14. Grizold, Anton (1999): Obrambni sistemi Republike Slovenije, Visoko policijsko-varnostna šola, Ljubljana.
15. Grizold, Anton (2001): »Čas je, da preidemo od rasti k razvoju«. Slovenska vojska, maj 2001, str. 16.
16. Grmek Meta (2003): »Načrtovana faza prehoda na poklicno vojsko končana«. Slovenska vojska, 25.aprila 2003, leto XI/8, str. 10-12.
17. Grmek, Meta (2002): »ERGOMAS o popolnjevanju oboroženih sil«. Slovenska vojska, 4. oktober 2002, letnik X/17, str. 6-7.
18. Grmek, Meta (2002): »Prostovoljna rezerva navdušila gornike«. Slovenska vojska, 20. december 2002, letnik X/21, str. 6-8.
19. Grmek, Meta (2004): »Navdušeni prostovoljci na zaključnem terenskem usposabljanju«. Slovenska vojska, 26. marec, leto XII/6, str.22-23.
20. Grmek, Meta (2004): »Projekt PROVOJ še brez večjih zamud«. Slovenska vojska, 6. avgust 2004, leto XII/13, str. 4-5.
21. Grmek, Meta, (2004): »Vojaška dolžnost po ukinitvi naborništva obstaja.« Slovenska vojska, 27. februar 2004, leto XII/4, str.16.
22. Grmek, Meta (2002): »Zakaj v SV potrebujemo r-evolucijo?« Slovenska vojska, 1.marec 2002, letnik X/4, str. 8-10.
23. Hudolin, Andrej (2004): Rezervna sestava Slovenske vojske: prehod z obveznega na pogodbeno rezervno sestavo, diplomska naloga, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.

24. International Military and Defense Encyclopedia (1993), Brassey's (ZDA), Washington.
25. Janša, Janez (1992): Premiki: nastajanje in obramba slovenske države 1988-1992. Mladinska knjiga, Ljubljana.
26. Jelušič; Ljubica (1995): »Ženske vojakinje – emancipacija ali mihavost«. V: mag. Vinko Vegič (ur): Zbornik študij». Ženske in oborožene sile«. Ministrstvo za obrambo, Ljubljana, str. 5-16.
27. Jernejčič, Andreja (2002): »Spremeniti je treba razmišljanje in živeti vrednote. Slovenska vojska«. 18. november 2002, letnik X/19, str. 10-11.
28. Knific, Boris (2002): »Profesionalizacija vojske... vsekakor, toda kako hitro? (Naš intervju: Dr. Igor Kotnik-Dvojmoč, državni podsekretar v Ministrstvu za obrambo)«, Revija Obramba št.3, marec 2002, str. 6-9.
29. Kobak, Viljem (1997) Razvoj usposabljanja vojaških obveznikov v Sloveniji, diplomatska naloga, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
30. Kotnik-Dvojmoč, Igor (1994): Primerjalna analiza naborniškega in poklicnega popolnjevanja oboroženih sil z vojaki v Evropi in Severni Ameriki, magistrska naloga, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
31. Kotnik-Dvojmoč, Igor (1995): »Nekatera vprašanja vključevanja žensk v sodobne oborožene sile«. V: mag. Vinko Vegič (ur): Zbornik študij. Ženske in oborožene sile«. Ministrstvo za obrambo, Ljubljana, str. 67-92.
32. Kotnik-Dvojmoč, Igor (1998): Nekateri vidiki preoblikovanja Slovenske vojske. V: GRIZOLD, Anton (ur.). Perspektive sodobne varnosti : iz obramboslovnih raziskav II, Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 1998, str. 136-155.
33. Kotnik-Dvojmoč, Igor (1999): »Drugačen predlog: samoizbirna obrambno-zaščitno-varnostna obveznost (Slovenija ne potrebuje popolnoma poklicne vojske, ampak preoblikovanje sistema splošne vojaške obveznosti)«. Revija Obramba, št. 10, str. 8-11.
34. Kotnik-Dvojmoč, Igor (1999): »Mladi premalo vedo o Slovenski vojski«. Slovenska vojska, 29. jan. 1999, št. 176, str. 16-17, 12. feb. 1999, št. 177, str. 16.
35. Kotnik-Dvojmoč, Igor (1999): »Slovensko brambovstvo in slovensko orožništvo? Zakaj pa ne. : razmišljanja in ideje«. Revija Obramba, november 1999, letnik 31, št. 11, str. 4-7.
36. Kotnik-Dvojmoč, Igor (1999): Pogledi različnih javnosti na proces (pre)oblikovanja Teritorialne obrambe Republike Slovenije in Slovenske vojske. Vojstvo, Ljubljana, maj 1999, št. 5, str. 85.
37. Kotnik-Dvojmoč, Igor (2000): »Jutri bo še en dan --- : problemi, pomanjkljivosti in napake v procesu preoblikovanja Teritorialne obrambe (Republike Slovenije) v Slovensko vojsko«. Revija Obramba, julij 2000, letnik 32, št. 7, str. 6-10.
38. Kotnik-Dvojmoč, Igor (2000): Preoblikovanje oboroženih sodobnih evropskih držav. Ljubljana: (študija primera Slovenije): doktorska disertacija, Ljubljana.
39. Kotnik-Dvojmoč, Igor (2003): Does Successful Reform of the Slovenian Armed Forces (SAF) Depend on Its Professionalization? Conscription vs.All-Volunteer Forces in Europe, str.187-201.
40. Kotnik-Dvojmoč, Igor. (2001): »Poseben davek za tiste, ki ne bi služili vojske« : Dr. Igor Kotnik-Dvojmoč o Slovenski vojski. Delo Ljubljana, 8. december 2001, letnik 43, št. 283, str. 11.
41. Križmančič, Teo (2004): Stopnja profesionalnosti Slovenske vojske, diplomatska naloga, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.

42. Kučan, Milan (2001): »Čestitka predsednika Republike Slovenije ob dnevu Slovenske vojske«. Slovenska vojska, maj 2001, str. 2.
43. Leksikon Cankarjeve založbe (1984), Cankarjeva založba, Ljubljana.
44. Logar, Gregor (2000): »Ženske v Slovenski vojski nočejo posebnih ugodnost«. Slovenska vojska, letnik VIII/19, 1.december 2000, str. 16.
45. Logar, Gregor (2001): »Služenje vojaškega roka bi moralo biti bolj privlačno«. Slovenska vojska, 13. april 2001, str. 4-5.
46. Logar, Gregor (2002): »Vrhovni poveljnik zadovoljen z napredkom«. Slovenska vojska, 28. januar 2002, str. 4.
47. Lovšin, Andrej (2003): »Obrambni sistem in kadri od leta 1991 do 2003«. Slovenska vojska, leto XI/20, 28. november 2003, str. 26-27.
48. Lovšin, Andrej (2004): »Obrambni sistem in kadri od leta 1991 do 2003«. Slovenska vojska, leto XII/1, 16. januar 2004, str. 29, leto XII/2, 30. januar 2004, str. 28-29, leto XII/3, 13. februar 2004, str. 24-25.
49. Majcen, Vinko (2005): »Anketa med mladimi o Slovenski vojski«. Slovenska vojska 28. december 2005, str. 20.
50. Mavrič, Franjo (2001): TV Koper. Halo – izzvani ste. Intervju z dr. Grizoldom. 13. februar 2001.
51. MG (2003): »Vse vojake bodo usposabljali v vipavskem centru«. Slovenska vojska, 28. mare 2003, letnik XI/6, str. 7.
52. Ministrstvo za obrambo (2003): »Letno poročilo Ministrstva za obrambo za leto 2002«. Ljubljana.
53. Ministrstvo za obrambo (2004): Razvoj obrambnega sistema v letih 2000 do 2003, gradivo na novinarski konferenci, 19 jan.2004, str.1.
54. Ministrstvo za obrambo, Center za usposabljanje Vipava (2004, 2005): Poročilo o zaključku analize usposabljanja vojakov na prostovoljnem služenju vojaškega roka. april 2004, junij 2004, januar 2005.
55. MORS, 2004: Dopis SV, Poveljstvo sil, »Ponovna ocena zdravstvene sposobnosti za vojake na prostovoljnem služenju vojaškega roka«, 14. 6. 2004.
56. MORS, 2004: Dopis SV, Poveljstvo sil, 14. 6. 2004.
57. MORS, Vlah, (2001): Študija o možnostih prehoda slovenske vojske na popolnjevanje s poklicnimi vojaki, Ljubljana, 24.8.200.
58. MP (2003): »V Slovenski vojski tudi prostovoljno služenje vojaškega roka«. Slovenska vojska, 8. avgust 2003, str. 2.
59. Pečnik, Tanja (1996): »Prehod na enovito služenje vojaškega roka« Slovenska vojska, št. 110/1996.
60. Peinkihar, Anton (2000): Civilno-vojaški odnosi v nekdanji SFRJ in Sloveniji. Vojstvo, novem. 2000, str. 31-38.
61. Pišlar, Marko (2004): »Pogodbeni rezervisti na preizkušnji«. Slovenska vojska, 18. junij 2004, leto XII/11, str.20-21.
62. Rupnik, Janko; Cijan, Rafael, Grafenauer Božo (1994): Ustavno pravo Republike Slovenije, Pravna fakulteta, Maribor.
63. SOJ (2001): »Obisk odbora za obrambo v Slovenski vojski«. Slovenska vojska, letnik IX/15, 5. oktober 2001, str. 4.
64. STA (2004): »Grizold in Lipič zadovoljna z usposabljenostjo vojakov prostovoljcev«. Bohinjska Bela, 14. julija 2004.
65. Šket, Valerija (2004): »Slovenci se počutimo vedno bolj varno«. Slovenska vojska, letnik XII/1, 16. januar 2004, str. 6.

66. Šket, Valerija (2004): »Slovenska vojska na Lentu«. Slovenska vojska, leto XII/12, 9. julij 2004, str.14-15.
67. Šket, Valerija (2004): »Vojska na vrhu zaupanja, a še premalo privlačna«. Slovenska vojska, letnik XI/21, 9.december 2003, str.15-16.
68. Škrjanc, Robert (2001): »Sem puško zagledal, sem jokati začel...«. Revija Obramba, št. 5, maj 2001, str. 8-9.
69. Škrjanc, Robert (2004): »Minister in načelnik obiskala vojake prostovoljce«. Revija Obramba; avgust 2004, letnik, str.12.
70. Švajcer, Janez J. (1992): Vojna in vojaška zgodovina Slovencev, Prešernova družba, Ljubljana.
71. Toš, Niko (1988): Metode družboslovnega raziskovanja, Državna založba Slovenije, Ljubljana.
72. Ulčar, Miroslav (2001): »Naš pogovor z dr. Anton Grizold, Glavno vodilo strokovnost in ne političnost«. Revija Obramba št.5, maj 2001, str.4-7, 16.
73. Ulčar, Miroslav (2001): »Ne ovirati civilnega, pač pa motivirati za vojaško služenje roka«. Revija Obramba, št.8, avgust 2001, str. 6-9.
74. Urbancl, Tomaž (1995): »Tuji sistemi vojaškega usposabljanja«. Slovenska vojska, št. 82/1995.
75. Vah, Igor (2001): »Študije primerov načinov popolnjevanja evropskih vojska«. V elaboratu, Študija o možnostih prehoda slovenske vojske na popolnjevanje s poklicnimi vojaki, 2001, str. 4-42.
76. Verbinc, France (1976): Slovar tujk, Cankarjeva založba, Ljubljana.
77. Vojaški slovar (1977): Partizanska knjiga, Ljubljana.
78. Vojna enciklopedija (1974): Vojnoizdavački zavod, Beograd.
79. Vojni leksikon (1981): Vojnoizdavački zavod, Beograd.

NORMATIVNI VIRI

1. Doktrina vojaške obrambe (povzetek je objavljen v reviji Slovenska vojaka, št. 104, 20. oktober 1995).
2. Letno poročilo za leto 2002 MORS, Ljubljana marec 2003, str.1-45.
3. Navodila o specialnosti in vojaško evidenčnih dolžnosti, MORS, 31. 8.1998.
4. Navodilo o vojaški evidenci (Uradni list RS, št. 42/92, 21/94).
5. Navodilo za izdelavo strokovne literature (MORS, št 811/921-92, z dne 10. 11. 1992).
6. Navodilo za vodenje kadrovskih postopkov v ministrstvu za obrambo Republike Slovenije, MORS, (št: 017-04-23/2002-26 z dne 20. 5. 2003), Ljubljana.
7. Obrambna strategija Republike Slovenije (Vlada RS, št.820-00/98-4, z dne 31. 8. 2000).
8. Obseg in struktura Slovenske vojske do leta 2010 (Vlada RS, 30. 9. 1999).
9. Pravila službe v Slovenski vojski (Uradni list RS, št. 49/96, 111/2000, 52/2001 in 82/2003).
10. Pravilnik o denarnih prejemkih vojakov in kandidatov za podčastnike ter častnike vojnih enot (Uradni list RS, št. 71/2002).
11. Pravilnik o izplačilih stroškov in nadomestil v zvezi z izvrševanjem vojaške dolžnosti (Uradni list RS, št. 64/04).
12. Pravilnik o izvajanju nabora in napotitve (Uradni list RS, št. 17/92).

13. Pravilnik o ocenjevanju zdravstvene sposobnosti za vojaško službo (Uradni list RS, št. 80/97,18/02).
14. Pravilnik o uniformah Slovenske vojske (Uradni list RS, št. 57/1998, 130/2004).
15. Pravilnik o vojaški knjižnici (Uradni list RS, št. 16/1996).
16. Program Temeljnega vojaško strokovnega usposabljanja, MORS, številka 811-01-4/2003-3 z dne 25.02.2003, Ljubljana.
17. Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske /ReDPROSV/ (Uradni list. RS, št. 89/2004).
18. Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (Uradni list RS št. 56/2001).
19. Smernice za delo Ministrstva za obrambo do leta 2004, MORS, februar 2001, Ljubljana.
20. Splošni dolgoročni program razvoja in opremljanja Slovenske vojske (Uradni list RS, št. 32/200).
21. Splošni dolgoročni program razvoja in opremljanja Slovenske vojske (Uradni list RS, št. 97/201).
22. Strateški pregled obrambe 2002/2003 z vizijo razvoja do leta 2015.
23. Uredba o nadomestilu plače oziroma izgubljenega zaslužka med opravljanjem določenih dolžnosti obrambe, o uveljavljanju pravice do enkratne denarne pomoči in o zneskih te pomoči (Uradni list RS, št. 92/03).
24. Uredba o pogodbenem opravljanju vojaške službe v rezervni sestavi Slovenske vojske (Uradni list RS, št. 95/02, 122/04).
25. Uredba o prostovoljnem služenju vojaškega roka (Uradni list RS, št. 81/03).
26. Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91, 42/97 in 66/2000).
27. Ustavni zakon za izvedbo ustavnih amandmajev XCVI in XCVII k ustavi RS na področju Ljudske obrambe (Uradni list RS št. 35/90, 10/91 in 20/91).
28. Zakon o obrambi (Uradni list RS, št. 82/1994, 44/1997, 87/1997, 13/1998 Odločba US: U-I-101/95, 33/2000 Odločba US: U-I-313/98, 87/2001, 47/2002 (67/2002 - popr.), 110/2002, 97/2003 Odločba US: U-I-61/00-19, 40/2004, 138/2004 Skl.US: U-I-329/04-7).
29. Zakon o obrambi (Uradni list RS, št. 103/04 –UPB1).
30. Zakon o obrambi in samozaščiti (Uradni list. RS, št. 15/1991).
31. Zakon o vojaški dolžnosti (Uradni list RS, št. 18/91, 37/1995 Odločba US: U-I-48/94, 74/1995, 43/2001 Odločba US: U-I-434/98-14, 86/2002).
32. Zakon o vojaški dolžnosti (Uradni list RS, št. 108/02 –UPB1).
33. Zakon o zagotavljanju sredstev za realizacijo temeljnih razvojnih programov obrambnih sil Republike Slovenije v letih 1994-2003 (Uradni list RS, št. 13/1994, 42/2000 in 97/2001).

SPLETNE STRANI

1. FDV (2003): Raziskava, Stališča slovenske mladine do vojaškega poklica, URL: <http://www.mors.si/pdf/2003/raziskava.pdf>.
2. MORS (2003): Revija Slovenska vojska, priloga, URL: http://www.mors.si/pdf/revija_sv/sv02_6_priloga.pdf
3. MORS (2004): Razvoj obrambnega sistema v letih 2002 do 2003, Gradivo na novinarski konferenci, 19.1.2004, URL: http://www.mors.si/pdf/2004/dosezki_2002_2003.pdf.

4. MORS, Pravna služba, URL: http://mors-web/intranet/prs/slo_win/index.htm
5. MORS, Revija Slovenska vojaka, URL: www.slovenskavojska.si
6. MORS, SOJ (2002): »Načelnik Generalštaba Slovenske vojske odhaja na obisk k francoski vojski«, 15. julija 2002, URL:
http://www.mors.si/tiskovno_sredisce/arhiv/200207/t20020715_3.htm
7. MORS, SOJ (2003): »Generalmajor Ladislav Lipič slavnostni govornik na proslavi ob 60-letnici ustanovitve IX. korpusa NOV in POJ«, 20. december 2003, URL:
http://www.mors.si/tiskovno_sredisce/arhiv/200312/t20031220_1.htm
8. MORS, SOJ (2003): Sprejem predsednika republike, 23. december 2003, URL:
http://www.mors.si/tiskovno_sredisce/arhiv/200312/t20031223_1.htm.
9. MORS, SOJ (2003): Tematska novinarska konferenca, Profesionalizacija Slovenske vojske, 14. januar 2003, URL:
http://www.mors.si/pdf/2003/20030114_novinarska_sv.pdf.
10. MORS, SOJ (2004): Podpis memoranduma o soglasju med Slovenijo in Veliko Britanijo o izvedbi vojaških vaj in usposabljanja ter zagotavljanju podpore države gostiteljice, URL:
http://www.mors.si/tiskovno_sredisce/arhiv/200406/t20040630_2.htm
11. MORS, SOJ (2004): Minister in načelnik bosta obiskala vojake prostovoljce v Bohinjski Beli 13.07.2004, URL:
http://www.mors.si/tiskovno_sredisce/arhiv/200407/t20040713_2.ht
12. MORS, SOJ (2004): v Celju seznanili vojaške obveznike z njihovimi pravicami in dolžnostmi URL:
http://www.mors.si_tiskovno_sredisce/arhiv/200403/t20040329_5.htm
13. http://www.mors.si_tiskovno_sredisce/arhiv/200403/t20040329_5.htm
14. SIOL, (2003): Mini anketa, 11 oktober 2003, URL:
<http://www.slowwwenia.com/ankete.asp2what=20030811>
15. Statistični urad Republike Slovenije, (2004): Statistični letopis 2004, URL:
http://www.stat.si/letopis/index_letopis.asp

PRILOGE

- INTERVJU
- VOJAK PROSTOVOLJEC - INTERNETNA STRAN

Spoštovani,

ime mi je Ada Čargo in sem absolventka FDV – smer obramboslovje. Trenutno pišem diplomsko nalogo na temo »Prostovoljno služenje vojaškega roka v Sloveniji«. Zbrala sem že najrazličnejše podatke, za pomoč pa bi rada zaprosila tudi vas. Sestavila sem kratki intervju s tremi vprašanji, rezultati katere bodo bodisi potrdili bodisi ovrgli moje hipoteze. Vaši odgovori bi mi bili v neprecenljivo pomoč, prav tako pa bi bilo vaše enkratno sodelovanje zame velika čast.

Še enkrat bi se vam rada zahvalila za prijaznost in pomoč!

S spoštovanjem
Ada Čargo

Intervju

- **Vprašanje:** Ali so se kateri vojaki prostovoljci bolj zanimali za usposabljanje, ali so preverjali svoje sposobnosti oziroma zmožnosti glede sodelovanja s Slovensko vojsko?
- **Vprašanje:** Ali se je število žensk prostovoljk povečalo? Če se je, kako je to vplivalo na delo?
- **Vprašanje:** V kakšni meri je odsotnost vojaka prostovoljca od usposabljanja vplivala na to, da ni mogel uspešno zaključiti prostovoljnega služenja?